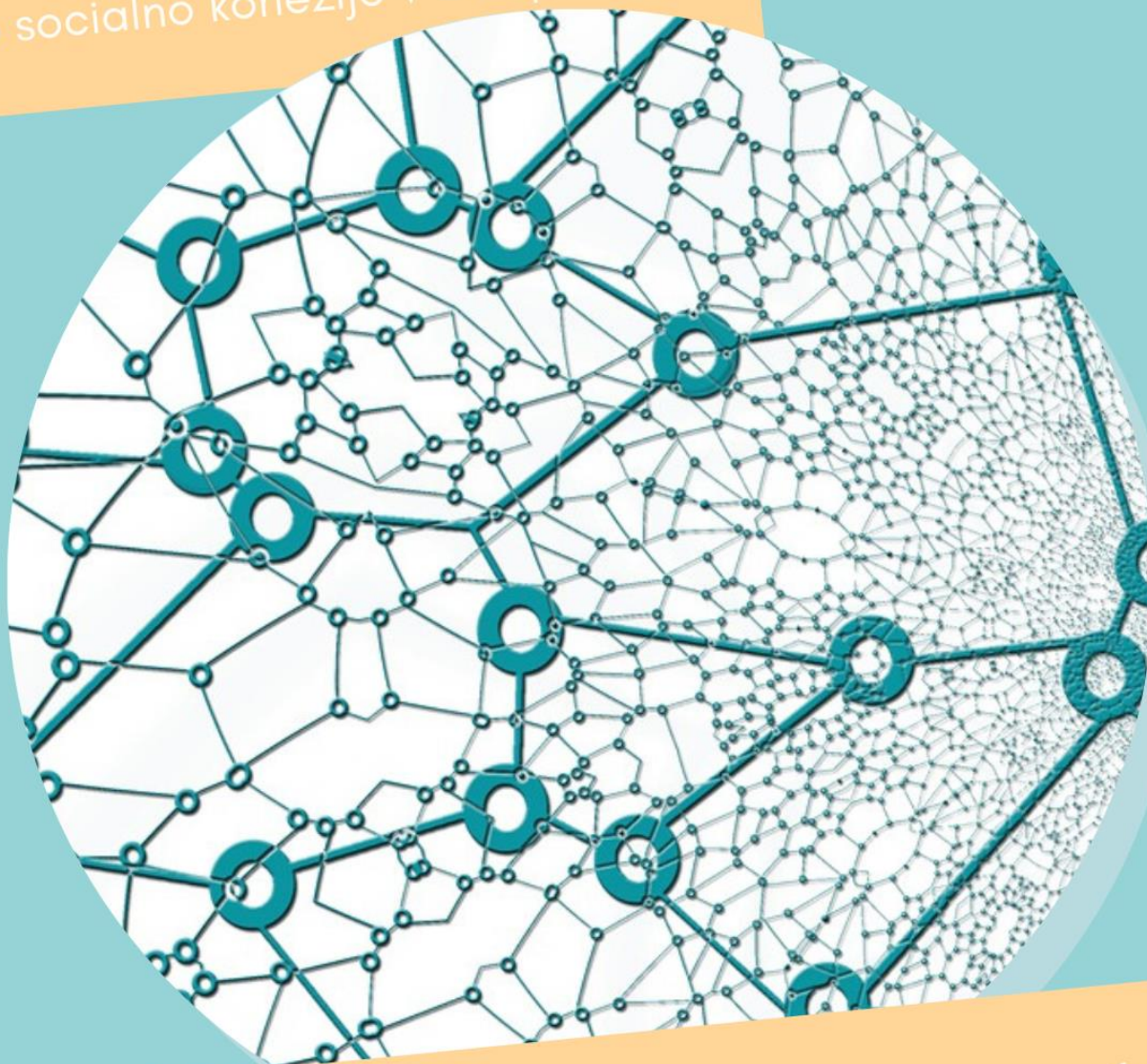

Includ-EU

Regionalno in lokalno strokovno znanje, izmenjave in sodelovanje za večjo socialno kohezijo v Evropi

Vključevanje na trg dela

Mnenja, izražena v tej publikaciji, so mnenja avtorjev in ne odražajo nujno stališč Mednarodne organizacije za migracije (International Organization for Migration – IOM). Uporabljena poimenovanja in predstavitev gradiva v celotni publikaciji ne pomenijo izražanja kakršnega koli mnenja IOM glede pravnega statusa katere koli države, ozemlja, mesta ali območja ali njihovih mejnih območij in meja.

IOM je zavezan načelu, da humane in urejene migracije koristijo migrantom in družbi. IOM kot medvladna organizacija s svojimi partnerji v mednarodni skupnosti pomaga pri spopadanju z operativnimi izzivi migracij, izboljšuje razumevanje migracijskih vprašanj, z migracijami spodbuja socialni in gospodarski razvoj ter ohranja človeško dostojanstvo in dobro počutje migrantov.

To poročilo je financiral Sklad EU za azil, migracije in vključevanje.

Vsebina tega poročila predstavlja samo stališča avtorja_ice in je njegova/njena izključna odgovornost. Evropska komisija ne prevzema nobene odgovornosti za morebitno uporabo informacij v poročilu.

Izdajatelj: Mednarodna organizacija za migracije (IOM)
Koordinacijski urad IOM za Sredozemlje
Casale Strozzi Superiore
Via L.G. Faravelli snc 00195, Rim
Telefon: +39 06 44 23 14 28
E-pošta: iomrome@iom.int
Spletno mesto: www.italy.iom.int

Ta publikacija je bila izdana brez uradnega urejanja organizacije IOM.
Ta publikacija je bila izdana brez odobritve enote za publikacije IOM (PUB).
Ta publikacija je bila izdana brez uradnega prevoda enote TRS.

Naslovna fotografija: www.pixabay.com/Gerd Altmann

© IOM 2023

Nekatere pravice pridržane. To delo je na voljo na podlagi licence [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 IGO](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/igo/legalcode) (CC BY-NC-ND 3.0 IGO).*

Za dodatne specifikacije glejte [avtorske pravice in pogoje uporabe](#).

Te publikacije se ne sme uporabljati, objavljati ali razširjati za namene, ki so primarno namenjeni ali usmerjeni h komercialni koristi ali denarnemu nadomestilu, z izjemo izobraževalnih namenov, npr. uporabe v učbenikih.

* <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/igo/legalcode>

KAZALO

Uvod.....	5
Projekt Includ-EU.....	5
Namen poročila.....	6
Vključevanje na trg dela, dostop do poklicnega izobraževanja ter priznavanje znanj in spretnosti v Akcijskem načrtu za integracijo in vključevanje...	6

Pravica do dela in dostop do trga dela....	8
---	----------

Vključevanje državljanov tretjih držav na trg dela v EU.....	9
---	----------

Vpliv pandemije COVID-19 na vključevanje državljanov tretjih držav na trg dela.....	11
Ukrepi za ublažitev.....	13
Vključevanje na trg dela v času humanitarnih kriz: prihod ljudi, ki bežijo iz Ukrajine.....	13

Vključevanje na trg dela v državah Includ-EU.....	15
--	-----------

Grčija.....	16
Italija.....	17
Nizozemska.....	18
Romunija.....	19
Slovenija.....	20
Španija.....	21

KAZALO

Spodbujanje večjega vključevanja državljanov tretjih držav na trg dela v Evropi.....	22
Jezikovne veščine, poklicno izobraževanje in podpora pri zaposlovanju	22
Opolnomočenje, usmerjanje in mentorstvo.....	25
Vrednotenje in priznavanje spretnosti.....	27
Posredovanje.....	29
Specifične potrebe.....	31
Spodbujanje zakonitega zaposlovanja.....	32

Prispevek Includ-EU k vključevanju na trg dela.....	35
--	-----------

Sklepi.....	36
--------------------	-----------

Viri in literatura.....	38
--------------------------------	-----------

Uvod

Projekt Includ-EU

Cilj projekta Includ-EU je prispevati k izgradnji bolj vključujočih in povezanih evropskih družb s krepitvijo mednacionalne izmenjave znanja, sodelovanja ter partnerstev med lokalnimi in regionalnimi oblastmi v Grčiji, Italiji, na Nizozemskem, v Romuniji, Sloveniji in Španiji.

Includ-EU nadgrajuje raznolikost strokovnega znanja in pristopov na lokalni ravni ter obstoječe politike in prakse na področju integracije. Projekt, ki ga financira Sklad Evropske unije (EU) za azil, migracije in vključevanje, se osredotoča na:

- a) izboljšanje znanja in zmogljivosti za krepitev integracije državljanov tretjih držav;
- b) izvajanje in evalvacijo pilotnih projektov, ki spodbujajo integracijo državljanov tretjih držav na regionalni in lokalni ravni;
- c) vzpostavitev neformalne mreže regij in lokalnih oblasti z različnimi stopnjami strokovnega znanja.

Namen poročila

Eden od ciljev projekta Includ-EU je okrepiti znanje in zmogljivosti lokalnih in regionalnih deležnikov za izvajanje inovativnih integracijskih ukrepov, vključno z analizo obstoječih dobrih praks in oblikovanjem tematskih priporočil za politike.

V skladu s tem je cilj tega poročila predstaviti stanje vključevanja državljanov tretjih držav na trg dela v Grčiji, Italiji, na Nizozemskem, v Romuniji, Sloveniji in Španiji s poudarkom na morebitnih vplivih na širše ukrepe. To poročilo preučuje tudi obstoječe dobre prakse, ki prispevajo k dostopu državljanov tretjih držav do trga dela in priznavanju znanj in spretnosti v Evropski uniji (EU), ter oblikuje priporočila za politike, kako te vidike še izboljšati.

Poročilo je rezultat skupnega procesa pregleda uspešnih partnerstev več deležnikov, partnerstev na več ravneh in javno-zasebnih partnerstev na različnih področjih vključevanja državljanov tretjih držav v ciljnih državah projekta Includ-EU v skladu z novim Akcijskim načrtom za integracijo in vključevanje 2021–2027.

Vključevanje na trg dela, dostop do poklicnega izobraževanja ter priznavanje znanj in spretnosti v Akcijskem načrtu za integracijo in vključevanje

Medtem ko so za politike vključevanja odgovorne predvsem države članice, je EU vzpostavila vrsto ukrepov za spodbujanje in podpiranje nacionalnih, regionalnih in lokalnih oblasti ter civilne družbe pri njihovih prizadevanjih za spodbujanje vključevanja. V tem okviru Akcijski načrt Evropske komisije o integraciji in vključevanju 2021–2027 (Akcijski načrt) določa prednostne naloge politike vključevanja, predlaga konkretne ukrepe, zagotavlja smernice in opredeljuje možnosti financiranja za prenos politike v prakso na ključnih področjih postopka vključevanja.

Na področju vključevanja na trg dela Akcijski načrt prepoznava pomen zaposlovanja kot ključnega za vključevanje, zlasti za vključevanje v gospodarsko in družbeno življenje države gostiteljice ter dostop do dostojnih življenjskih pogojev. Zgodnje vključevanje na trg dela naslavlja tudi potrebo po delovni sili, še posebej v ključnih sektorjih, ki trpijo zaradi pomanjkanja delovne sile in staranja prebivalstva. Zaradi teh razlogov želi Komisija podpreti države članice pri **izboljšanju zaposlitvenih možnosti ter priznavanju znanj in spretnosti**, da bi v celoti ovrednotili potencial vseh migrantov s poudarkom na beguncih in ženskah.

V okviru **Novega programa znanj in spretnosti za Evropo** se Komisija zavezuje, da bo razvila **zbirko orodij za prepoznavanje znanja in kvalifikacij** kot podporo pravočasnemu prepoznavanju spretnosti, znanj in kvalifikacij. Zagotovila bo boljše **informacije o praksah in odločitvah glede priznavanja kvalifikacij** v različnih

državah prek [portala Europass](#) in izboljšala **preglednost** praks prepoznavanja kvalifikacij, pridobljenih v tretjih državah, z revizijo [Evropskega ogrodja kvalifikacij](#).

Komisija prav tako opredeljuje kakovostno **poklicno izobraževanje in usposabljanje** na podlagi dela kot posebno dragoceno orodje, ki bi ga bilo treba v državah članicah še okrepiti.

Nazadnje Akcijski načrt v okviru Sklada EU za azil, migracije in vključevanje ter v okviru Evropskega socialnega sklada plus predvideva posebno podporo za projekte, ki spodbujajo hitro vključevanje na trg dela ter vključevanje v poklicno izobraževanje in usposabljanje, zlasti vključevanje žensk.

Poleg teh programskih ciljev Evropska komisija spodbuja večjo **mobilnost delavcev ter usklajevanje znanj in spretnosti s potrebami na trgu dela**. Leta 2020 je Komisija znova uvedla **Evropsko partnerstvo za vključevanje**, ki združuje ključne socialne in gospodarske partnerje. Partnerstvo je bilo prvič podpisano leta 2017 za izboljšanje zgodnjega vključevanja beguncev na trg dela in spodbujanje večdeležniškega pristopa. Pozneje, leta 2021, je Komisija vzpostavila pobudo **Partnerstva za privabljanje talentov** v okviru novega Pakta o migracijah in azilu. Cilj pobude je nasloviti primanjkljaj znanj in spretnosti v EU ter okrepiti vzajemno koristna partnerstva s tretjimi državami. Poleg tega je Komisija v sporočilu **Privabljanje znanj, spretnosti in talentov v EU** aprila 2022 orisala tri stebre ukrepov za spodbujanje delovnih migracij: zakonodajne, operativne in v prihodnost usmerjene ukrepe. Zakonodajni ukrepi vključujejo poenostavitev postopkov za sprejem delavcev in mobilnost znotraj EU ter izboljšanje varstva pravic delavcev. Kar zadeva operativne stebre, ki jih predlaga Komisija, gre za oblikovanje partnerstev za privabljanje talentov s partnerskimi državami in nabor talentov EU. Dolgoročni predlogi Komisije naslavljajo delavce v dolgotrajni oskrbi, mobilnost mladih in ustanovitelje zagonskih podjetij. Druga vodilna pobuda na področju vključevanja na trg dela je **Delodajalci z združenimi močmi za spodbujanje vključevanja**, ki jo je Komisija vzpostavila leta 2017 za ozaveščanje o ukrepih delodajalcev v podporo vključevanju na trg dela.

Pravica do dela in dostop do trga dela

Splošna deklaracija človekovih pravic priznava **pravico do dela kot temeljno pravico vseh ljudi**. Člen 23(1) določa, da ima »vsakdo pravico do dela, do proste izbire zaposlitve, do pravičnih in ugodnih delovnih pogojev ter do varstva pred brezposelnostjo«.

Druge mednarodne pogodbe o človekovih pravicah kodificirajo **univerzalni in temeljni značaj** te pravice. To velja za 6. člen Mednarodnega pakta o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, člen 11(1)(a) Konvencije o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, 1. člen Evropske socialne listine in 15. člen Listine EU o temeljnih pravicah. Pravica do dela je priznana tudi beguncem v Konvenciji o statusu beguncev iz leta 1951.

Zaposlitev je bistvenega pomena za uresničevanje drugih ekonomskih in socialnih pravic. Je namreč temeljni pogoj za zagotovitev dostojne namestitve in vključitve v gospodarsko ter družbeno življenje države gostiteljice. V kontekstu staranja prebivalstva in krčenja delovne sile v Evropi je postala vključitev državljanov tretjih držav na trg dela ključna za **izpolnjevanje potreb po delovni sili in vzdržnost sistema socialnega varstva**.

Kljub univerzalnemu značaju te pravice in pomembnosti odpiranja trga dela za nove priseljence so **številne države po svetu zadržane pri priznavanju pravice do dela migrantom, zlasti najbolj ranljivim, med katere sodijo begunci**, ali pa jim omejujejo dostop do trga dela. Ta nenaklonjenost je pogosto posledica strahov in pomislekov glede omejenih zmogljivosti trga dela, nasičenosti določenih sektorjev, tekmovanja z državljani gostiteljice za delovna mesta, znižanja plač, slabšanja delovnih pogojev ter strukturne diskriminacije in pristranskosti. Pravzaprav je skoraj polovica od 145 držav pogodbenic Konvencije o beguncih podala zadržke glede pravice do dela za begunce in za to skupino določijo pogoje za dostop do trga dela (Zettel in Ruaudel 2018), ko to pravico podelijo.

Vključevanje državljanov tretjih držav na trg dela v EU

Kljub univerzalnemu in temeljnemu značaju pravice do dela **dostop do zaposlitve ter ustrezna podpora in pravice, ki izhajajo iz zaposlitve, niso v celoti zagotovljene vsem posameznikom** oziroma se med državami bistveno razlikujejo.

Po rezultatih študije MIPEX večina obravnavanih držav (33 od 56 na šestih celinah) **odlaša z zagotovitvijo polnega in enakega dostopa do trga dela za tuje rezidente**, 15 med njimi pa zavrača takojšen dostop do trga dela za migrante z začasnimi dovoljenji za prebivanje (MIPEX 2022).¹ Pomembno je, da se položaj v zadnjih petih letih v večini obravnavanih držav ni bistveno spremenil, saj do danes niso bile izvedene ustrezne reforme vključevanja na trg dela (MIPEX 2022).

Podobno se **priznavanje znanj in spretnosti ter kvalifikacij** med državami precej razlikuje in predstavlja veliko oviro za vključevanje na trg dela. Od 56 držav, vključenih v indeks MIPEX, jih 34 zagotavlja enak dostop, 13 uporablja različne postopke za migrante in državljane, pri čemer so zahteve za prve bolj obremenjujoče, 9 držav pa ima priložnostne postopke za priznavanje nazivov ali pa le-teh sploh nima vzpostavljenih (MIPEX 2022).

Zaradi obremenjujočih zahtev glede priznavanja znanj in spretnosti v kombinaciji s strukturno diskriminacijo in predsodki migranti ne morejo dostopati do delovnih mest, ki bi bolje ustrezala njihovim kvalifikacijam. **Omejeni so na nizkokvalificirane poklice** ali pa morajo opraviti **dolgotrajne in drage upravne postopke** prek konzulatov in veleposlaništev. Priznavanje znanj in spretnosti je še večja ovira za osebe s priznano mednarodne zaščito, ki ne morejo pridobiti dokumentov iz svojih izvornih držav, in za tiste migrante, ki so **kompetence pridobili v okviru neformalnega in priložnostnega izobraževanja**.

Dostop do ciljno usmerjene podpore za vključevanje na trg dela je še eno področje z velikimi pomanjkljivostmi. Večina držav, vključenih v indeks MIPEX, nima vzpostavljene ali ne zagotavlja zadostne ciljno usmerjene podpore delavcem migrantom, ki so se izobraževali v tujini ali so nizkokvalificirani, še posebej ženskam in mladim (MIPEX 2022). Ciljno usmerjeno jezikovno in poklicno usposabljanje, mentorstvo, spodbude za zaposlovanje ali ukrepi za migrantsko mladino in ženske so na primer na voljo le v nekaj državah.

Glede pravic delavcev imajo migranti z dovoljenjem za stalno prebivanje na splošno enak dostop do **socialne varnosti** kot državljani EU.² Nasprotno pa se dostop migrantov z dovoljenjem za začasno prebivanje do

¹ MIPEX analizira politike v vseh državah članicah EU (vključno z Združenim kraljestvom), drugih evropskih državah (Albaniji, Islandiji, Severni Makedoniji, Moldaviji, Norveški, Srbiji, Švici, Rusiji, Turčiji in Ukrajini), azijskih državah (Kitajski, Indiji, Indoneziji, Izraelu, Japonski, Jordaniji, Savdski Arabiji, Južni Koreji, Združenih arabskih emiratih), državah Severne Amerike (Kanadi, Mehiki in ZDA), državah Južne Amerike (Argentini, Braziliji, Čile), Južnoafriški republiki ter Avstraliji in Novi Zelandiji v Oceaniji.

² Kljub temu ostajajo velike omejitve pri prenosljivosti pokojnin in ugodnosti zdravstvenega varstva v okviru mednarodne mobilnosti delavcev. Države članice EU so za izboljšanje tega vidika s tretjimi državami sklenile dvostranske sporazume o socialni varnosti (glejte ILO 2021).

socialne varnosti med državami močno razlikuje (MIPEX 2022). Delavci migranti se pogosteje soočajo s pravnimi in praktičnimi ovirami pri dostopu do socialne varnosti in socialnovarstvenih prejemkov zaradi svojega statusa, nezadostnega trajanja zaposlitve ali prebivanja, upravnih ovir in slabe usklajenosti med sistemi socialne varnosti doma in v državi gostiteljici ter pomanjkanja informacij o pravicah (ILO 2021, 20).

Na splošno so delavci migranti **pogosto odrezani od zaposlitve, ki bi ustrezala njihovim sposobnostim in željam**. To omejuje njihovo vključevanje in ovira njihov prispevek h gospodarskemu in družbenemu življenju. V državah Includ-EU je takšna situacija rezultat povezanih strukturnih in spremljevalnih dejavnikov.

Poleg zgoraj omenjenih ovir velik izziv pri prepoznavanju in zagotavljanju zaposlitvenih priložnosti predstavljajo tudi **jezikovne ovire in slabo znanje jezika**. Poleg tega je posledica slabega znanja jezika tudi, da se migranti ne zavedajo svojih pravic ali jih slabo razumejo.

Po drugi strani pa **delodajalci pogosto ne poznajo regulativnega okvira glede pravice do dela in veljavnosti potrdil, ki jih imajo posebne skupine državljanov tretjih držav**, kot so prosilci za mednarodno zaščito in osebe s priznano mednarodno zaščito, ali pa težko krmarijo med upravnimi ovirami za njihovo zaposlitev (OECD in UNHCR 2018).

Tako v primeru migrantov kot tudi delodajalcev **poenostavitev postopkov in razširjanje ustreznih informacij o pravicah delavcev nista zagotovljena na medsektorski način** med storitvami, kar vodi do dejanskih omejitev pri uveljavljanju določenih pravic, kot je pravica do sodelovanja v državnih programih za spodbujanje zaposlovanja (OECD 2019b).

Poleg tega **postopkovne in birokratske ovire odvrčajo tako bodoče zaposlene migrante kot tudi delodajalce od sklenitve rednih pogodb o zaposlitvi**. Pravila in postopki pogosto odvrnejo delodajalce od zaposlovanja nedržavljanov EU. Poleg tega podjetja in delodajalci pogosto nimajo znanja o shemah zaposlovanja in upravljanju raznolikosti (OECD 2019b).

Kar zadeva prosilce za mednarodno zaščito, lahko zamude pri obravnavi prošelj za mednarodno zaščito povzročijo **dolgotrajno izključenost iz redne zaposlitve**. To ovira možnosti za kasnejšo ponovno zaposlitev, negativno vpliva na duševno zdravje in motivacijo ter potiska prosilce za mednarodno zaščito v neformalna in izkoriščevalska delovna razmerja (Hainmueller idr. 2016).

Čeprav je **podjetništvo migrantov** potencialno privlačno, ostaja omejen pojav v večini držav Includ-EU zaradi ovir pri dostopu do osrednjih virov financiranja ali finančne podpore. Poleg tega morda državljanji tretjih držav potrebujejo posebno usposabljanje in usmerjanje o dostopu do kapitala in o tem, kako uresničiti poslovne ideje.³

Ne nazadnje je **zaposlitev v državah gostiteljicah migrantkam prepogosto nedosegljiva**. Zaradi slabe porazdelitve reproduktivnega dela in skrbstvenih obveznosti, ki obremenijo ženske, slednje nimajo osnovnih pogojev za enak dostop do trga dela kot moški. Poleg tega pomanjkanje ciljno usmerjenega poklicnega usposabljanja, podpore pri zaposlovanju ter ustreznega in cenovno dostopnega varstva otrok postavlja državljanke tretjih držav v posebej prikrajšan položaj.

Zaradi teh med seboj povezanih ovir so državljanji tretjih držav, zlasti tisti v ranljivem položaju, **bolj izpostavljeni tveganjem neformalnega dela kot tudi izkoriščanju, stanovanjski prikrajšanosti, segregaciji in socialni izključenosti**.

Nekateri sektorji so še posebej nagnjeni k izkoriščanju delovne sile migrantov v državah Includ-EU. Ti sektorji zajemajo kmetijstvo, gradbeništvo, delo v gospodinjstvu in gostinstvo (FRA 2019, 959).

Na splošno so delavci migranti, tudi če imajo dostop do določene oblike zaposlitve, **še naprej izpostavljeni neplačevanju prispevkov, kar vpliva na socialno varnost in pokojninski sklad delavcev, neplačano bolniško**

³ Za dodatne informacije o izzivih in priložnostih v zvezi s podjetništvom migrantov glejte UNCTAD, 2018. *Policy Guide on Entrepreneurship for Migrants and Refugees*. Ženeva. Dostopno na https://unctad.org/system/files/official-document/diae2018d2_en.pdf. Dostop 18. oktobra 2022.

odsotnost ter izključenost iz shem socialnega zavarovanja, kar lahko povzroči, da ne uspejo pridobiti dovoljenja za delo in bivanje.

Ne nazadnje se delavci migranti pogosto soočajo z **diskriminacijo in nezaupanjem**, ki vplivata na njihove možnosti, da najdejo redno zaposlitev. Pravzaprav je negativen diskurz o migracijah kot grožnji kulturi, identiteti, gospodarstvu in trgu dela v družbi običajno globoko zasidran, čeprav ne temelji na dokazih (Banulescu-Bogdan idr. 2021, 25). Ta diskurz je postal prepoznavnejši z vzponom skrajno desnih populističnih strank po Evropi (Dennison in Geddes 2018), razumevanje njihovega delovanja pa je ključnega pomena za zagotovitev bolj uravnotežene javne razprave in oblikovanje politik o socialnem vključevanju (Banulescu-Bogdan idr. 2021, 25).

Vpliv pandemije COVID-19 na vključevanje državljanov tretjih držav na trg dela

Izredne zdravstvene razmere so v ospredje postavile **bistveno vlogo** državljanov tretjih držav v ključnih sektorjih gospodarstva, vključno z zdravstvom in oskrbo, delom v gospodinjstvih ter kmetijstvom, in razkrile prekarne zaposlitvene pogoje, s katerimi se soočajo ti delavci. Pandemija je resno vplivala tudi na zaposlitvene možnosti migrantov, saj so bile številne industrije zaprte ali so morale znatno zmanjšati svoje poslovanje, zaradi česar so bili številni ljudje v negotovosti.

Nekateri **sektorji, v katerih državljani tretjih držav predstavljajo pomemben delež delovne sile, so bili še posebej izpostavljeni** posledicam zdravstvene krize. Številnih nizkokvalificiranih in strokovnih poklicev ni mogoče izvajati na daljavo ali virtualno (pobiranje sadja, čiščenje, gradbena dela, gostinstvo), zaradi česar so številni migranti ostali **brez dela in brez pomembnih družbenih interakcij**. Poleg tega migranti pogosto delajo na podlagi začasnih in fleksibilnih pogodb o delu, zato so mnogi izgubili delo brez odpravnine ali drugih ugodnosti.

Medtem ko so nekateri sektorji (na primer gostinstvo) doživeli zlom, so se drugi soočali s hudim **pomanjkanjem delovne sile**. Omejitve mobilnosti so na primer preprečile sezonskim delavcem, da bi prišli v Italijo za sezono žetve, kar je obremenilo nacionalni **kmetijski sektor**. Izkazalo se je, da je te delavce migrante težko nadomestiti zaradi pomanjkanja ustreznega znanja in spretnosti med italijanskimi državljani. Posledično se je platforma [Delo na deželi](#), ustanovljena v Italiji za naslavljanje pomanjkanja delavcev v kmetijstvu, izkazala za neučinkovito pri naslavljanju pomanjkanja delovne sile. Med krizo je to spodbudilo zagovorniške kampanje za priznanje pomena državljanov tretjih držav v ključnih sektorjih, kot so zdravstvo, kmetijstvo in dostavne storitve.

Omejitve gibanja so prizadele predvsem zaposlene v **prevoznih storitvah**. V Sloveniji jih je na primer veliko obtičalo brez namestitve, počivališča ali možnosti, da bi se vrnili v izvirno državo. Podobno so se v ranljivem položaju znašli delavci migranti v **gradbenem sektorju**: čeprav so obdržali zaposlitev, so morali delati v prenatrpanih razmerah z večjim tveganjem okužbe. Poleg tega je veliko gradbenih delavcev ujetih v pogodbe, ki jim omejujejo dostop do zdravstvenega varstva in jim omogočajo le prenatrpane nastanitve.

Poleg vpliva na posamezne sektorje gospodarstva je **pandemija še poglobila obstoječe težave pri dostopu do trga dela**.

Prvič, z omejitvami je bilo ogroženo **uveljavljanje in varstvo delavskih pravic**. V Sloveniji so nacionalna zaprtja povzročila porast odpuščanj in zlorab delovnopravne zakonodaje. Enako velja za že tako nezadosten nadzor nad zakonitostjo in varnostjo s strani državnih organov.

Drugič, **dostop do informacij** o pravicah, dolžnostih in zaposlitvenih možnostih je postal še večji izziv kot v običajnih razmerah, zaradi česar so bili delavci migranti dodatno izpostavljeni upravnim zamudam in izkoriščanju. Hitro spreminjajoči se predpisi, povezani s pandemijo COVID-19, so se pogosto izkazali za protislovne ali nejasne. Državljeni tretjih držav so imeli težave z dostopom do točnih informacij ali njihovo razlago, zaradi česar so se soočali z negotovostjo in neurejenimi situacijami.

Na Nizozemskem je na primer Nizozemska agencija za begunce poročala, da so se migranti težko znašli pri iskanju informacij o svojih pravicah in obveznostih v zvezi z delom, dohodkom, integracijskimi obveznostmi, davki in ugodnostmi. Standardne informacijske platforme so bile na voljo samo v nizozemskem jeziku, specializirani podporni centri pa so morali zapreti svoja vrata v skladu z nacionalnimi varnostnimi ukrepi. Zlasti med tako imenovanim prvim valom pandemije leta 2020 so državljani tretjih držav na Nizozemskem močno občutili pomanjkanje jasnih informacij, vsaj dokler nacionalni in lokalni organi ter nevladne organizacije in delodajalci niso uvedli svojih načrtov ukrepanja v primeru pandemije.

Tretjič, **upravne zamude zaradi pandemije so vplivale na zaposlovanje in izdajanje dovoljenj za prebivanje in delo**. Po Poročilu o mednarodnih migracijskih obetih OECD (2020) so na primer v Španiji celoten migracijski sistem prizadele upravne zamude z izjemo postopkov za pridobitev delovnih dovoljenj za zdravstvene in kmetijske delavce. V istem poročilu je poudarjeno, da so bili leta 2020 prekinjeni vsi postopki v zvezi s kolektivnim zaposlovanjem tujih delavcev, kar je močno vplivalo na zaposlovanje sezonskih kmetijskih delavcev.

V Grčiji migranti s pretečenimi pravnimi dokumenti niso bili sprejeti kot upravičeni do zaposlitve, čeprav je Grška azilna služba podaljšala veljavnost ustreznih dokumentov. Migranti, ki so bivali v začasnih namestitvah v karanteni, niso pravočasno opravili vseh zahtevanih upravnih postopkov in so bili posledično izključeni iz ključnih storitev.

Četrtoč, **izpolnjevanje integracijskih obveznosti ter obiskovanje jezikovnih tečajev in pripravništev je na vrhuncu pandemije postalo zelo težko ali nemogoče, kar je imelo dolgoročne posledice za socialno vključevanje**. Spletne dejavnosti, čeprav so bile takoj aktivirane v vseh državah Includ-EU, niso mogle nadomestiti izgube usposabljanja tako zaradi pomanjkanja medosebnih stikov kot tudi zaradi nerazpoložljivosti dostopa do računalnikov in interneta.

V zvezi s tem so bili delavci iz tretjih držav še posebej izpostavljeni učinkom pandemije na **duševno zdravje**, kar je vplivalo na razvoj znanj in spretnosti. Obvezna karantena in izgube zaposlitve so delavce migrante izpostavile hudemu duševnemu pritisku, izolaciji in negotovosti.

Ne nazadnje so bili **migranti brez urejenega pravnega položaja**, ki so se že prej soočali z negotovimi delovnimi razmerami, **potisnjeni v revščino**, brez dohodka iz neformalnih zaposlitvenih priložnosti in z manj možnostmi za dostop do svojih podpornih mrež sredi izrednih razmer.

Pričakuje se, da bodo imele te zamude v postopku vključevanja na trg dela dolgotrajen učinek: nezmožnost uporabe lokalnega jezika, pridobivanja uporabnih mehkih veščin, vzpostavitev mreže, krepitve delovnih spretnosti in vzdrževanja ravni duševnega zdravja, ki je potrebna za uspešnost na delovnem mestu, bodo ovirali posameznikove zaposlitvene možnosti.

Ukrepi za ublažitev

V številnih državah Includ-EU so **nacionalni organi svoja prizadevanja usmerili v ureditev pravnega statusa delavcev migrantov in podaljšanje dovoljenj za prebivanje**. Za nadomestitev pomanjkanja delovne sile v ključnih sektorjih, predvsem v kmetijstvu, je **Italija** ciljno uredila pravni status državljanov tretjih držav, ki so že bili zaposleni v kmetijstvu, živinoreji, ribištvu, dolgotrajni oskrbi in gospodinjstvem delu. V prvi izvedbi ureditve so bila državljanom tretjih držav, katerih dokumenti so potekali po 31. oktobru 2019, podeljena 6-mesečna dovoljenja za prebivanje pod pogojem, da so bili v Italiji v času prve omejitve gibanja in so pred tem delali v navedenih sektorjih. Druga izvedba je bila namenjena državljanom tretjih držav, ki so bili prisotni v Italiji z novimi zaposlitvami ali neurejenimi pogodbami v navedenih sektorjih (EMN in OECD 2020b). Vendar je bilo vloženih le 207.542 zahtevkov, od tega manj kot 15 odstotkov v kmetijskem sektorju (Italijansko ministrstvo za notranje zadeve 2020).

Poleg tega je Italija podaljšala vsa dovoljenja za prebivanje (člen 103, zakon 27/2020) in druge dokumente, potrebne za dostop do ukrepov finančne podpore (EMN/OECD 2020a). Kljub temu delodajalci niso bili vedno seznanjeni s tem podaljšanjem, zaradi česar so se bali zaposlovati državljane tretjih držav s pretečenimi dovoljenji.

Kljub veljavnim omejitvam gibanja so se v Italiji državljani tretjih držav z italijanskim dovoljenjem za prebivanje, ki so bili v času karantene začasno v tujini, smeli vrniti. Ta ukrep je zagotovo ublažil morebitne izgube delovnih mest, vendar so se morali številni delavci migranti kljub temu soočiti s posebno visokimi materialnimi stroški in duševnimi pritiski, povezanimi z obvezno karanteno.

V Španiji je nacionalna vlada med drugimi ukrepi vsem mladim priseljencem, zaposlenim v kmetijskem sektorju med pandemijo, podelila dovoljenja za prebivanje in delo za najmanj dve leti. Čeprav so bili ti ublažitveni ukrepi vsekakor zelo potrebni, niso dosegli številnih drugih delavcev migrantov, ki so se zaradi svojega statusa ali sektorja zaposlitve znašli v zelo ranljivem položaju.

Nadomestila za brezposelnost in socialna podpora so bili drugi ukrepi za ublažitev, uvedeni med izrednimi razmerami. V Italiji so bili na primer migranti z rednim dovoljenjem za prebivanje upravičeni do nadomestil za brezposelnost in do drugih nadomestil kot italijanski državljanji, če so izpolnjevali določena merila, čeprav slednja, na žalost, niso bila vedno združljiva s pogodbami, ki so jih imeli državljani tretjih držav. V drugih državah, na primer v Sloveniji, so nevladne organizacije svoja zagovorniška prizadevanja usmerile v razširitev vseh ukrepov, povezanih s pandemijo COVID, s čimer so želele doseči, da bi ti ukrepi vključevali tudi zaščito pravic delavcev migrantov.

Vključevanje na trg dela v času humanitarnih kriz: prihod ljudi, ki bežijo iz Ukrajine

Ruski napad na Ukrajino je v Evropi povzročil **humanitarno krizo brez primere**. Po nekaj mesecih vojne je bila razseljena ena tretjina Ukrajincev, in sicer z več kot 7,1 milijona razseljenih oseb v Ukrajini in približno 15,7 milijona ljudi, ki potrebujejo humanitarno pomoč in zaščito (UNHCR 2022).

Za zagotovitev hitre in učinkovite zaščite osebam, ki bežijo iz Ukrajine, je Evropska komisija pozvala k aktiviranju **Direktive o začasni zaščiti**. V skladu z Direktivo so ukrajinski državljanji in

neukrajinski državljani, ki se ne morejo vrniti v svojo izvorno državo, deležni takojšnje zaščite, vključno z zaščito pravice do prebivanja, dostopom do trga dela in priznavanjem kvalifikacij, dostopom do nastanitve, socialno pomočjo, zdravstveno ali drugo pomočjo ter sredstvi za preživljanje (Evropska komisija 2022).

Junija 2022 je bilo v Evropi vsaj 5,5 milijona beguncev iz Ukrajine in 3,6 milijona jih je zaprosilo začasno zaščito ali podobne nacionalne sheme zaščite. Od februarja 2022 je bilo zabeleženih približno 8,4 milijona prehodov meje iz Ukrajine, nazaj v državo pa 3,1 milijona (UNHCR 2022).

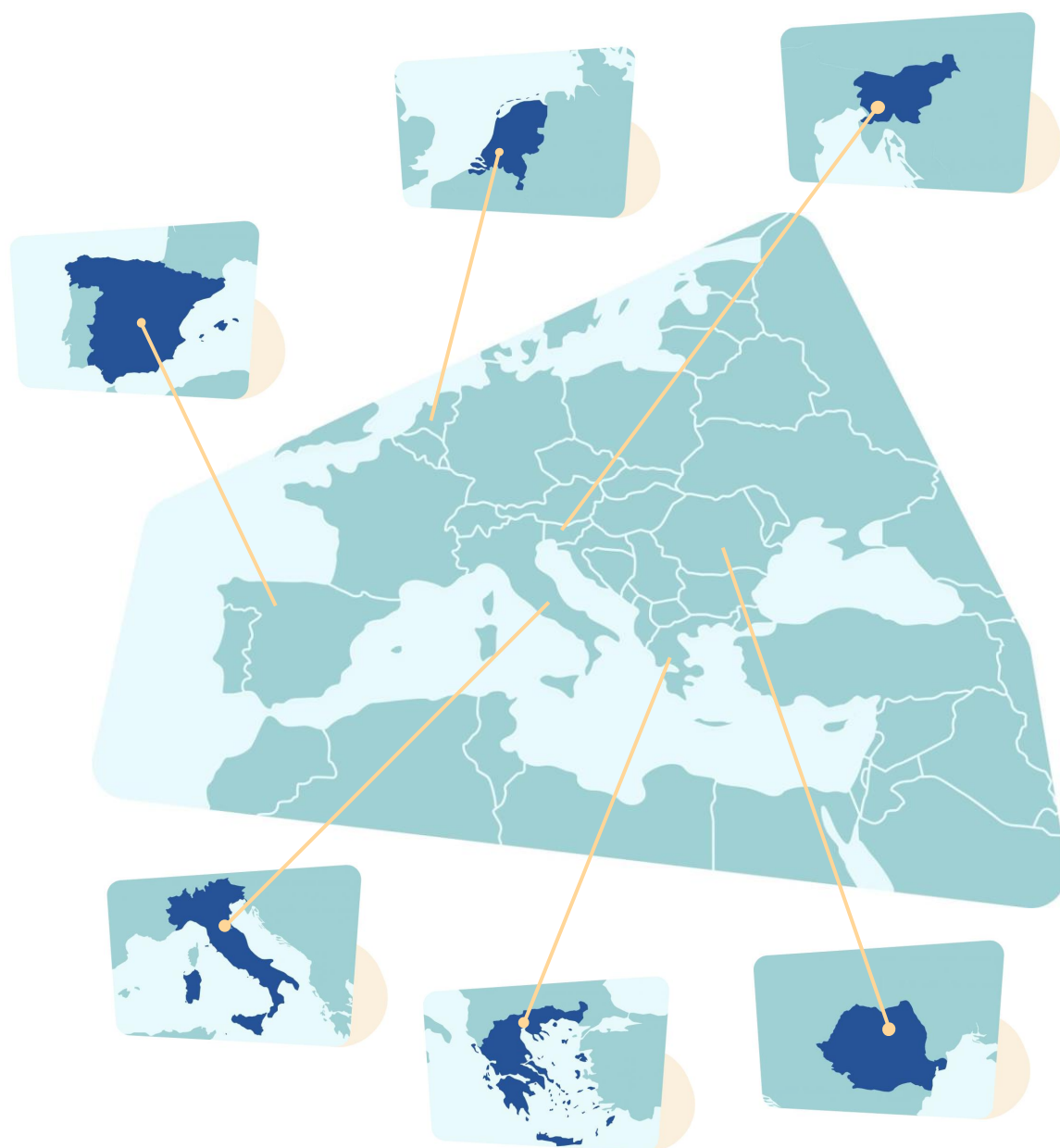
Več mesecev po začetku konflikta so obeti glede razselitve znotraj in zunaj Ukrajine še vedno nejasni. Hkrati je po prvi fazi odziva na izredne razmere **dostop do zaposlitve postal eden ključnih izzivov za preživljanje in dolgoročno vključevanje** ukrajinskih beguncev.

Med majem in junijem 2022 je UNHCR z begunci iz Ukrajine izvedel 4871 intervjujev za profiliranje in spremljanje potreb po zaščiti v ključnih državah gostiteljicah v Evropi (UNHCR 2022). Udeleženci raziskave so odgovorili, da so glavne nujne potrebe denar, zaposlitev in nastanitev (približno 40 odstotkov vprašanih za vsako področje), sledita pa zdravstvena oskrba in materialna pomoč (približno 20 odstotkov za vsako področje) (UNHCR 2022, 14). Poleg tega so begunci odgovorili, da so jezikovne ovire ena glavnih težav pri dostopu do trga dela, in poročali o težavah pri iskanju zanesljivih in aktualnih informacij o razpoložljivih zaposlitvenih možnostih (UNHCR 2022, 18).

Naraščajoče povpraševanje po vključevanju na trg dela se je pokazalo tudi med [spletno izmenjavo maja 2022, ki jo je izvedla skupina Includ-EU z IOM Romunija](#). Izmenjava se je osredotočila na to, kako iz odziva na razseljevanje iz Ukrajine izpeljati spoznanja za boljše dolgoročno vključevanje. Na srečanju so projektni partnerji, lokalne oblasti in institucije EU ugotovili, da so še posebej pomembna partnerstva z zasebnim sektorjem na več ravneh. Prav tako je ključnega pomena hkratno naslavljanje potreb po vključevanju na področju izobraževanja, dela, nastanitve in storitev z izrazitim celostnim pristopom k vključevanju.

Vključevanje na trg dela v državah Includ-EU

Naslednji razdelek se osredotoča na stanje vključevanja državljanov tretjih držav na trg dela v šestih partnerskih državah Includ-EU, vključno z glavnimi ovirami in načini dostopa do zaposlitve, usposabljanjem ter priznavanjem in ocenjevanjem znanj in spretnosti na lokalni, regionalni in nacionalni ravni.

Grčija

Leta 2009 je Grčija zašla v hudo finančno krizo, zaradi katere so sprejeli vrsto varčevalnih ukrepov za reformo javnega sektorja, pokojninskih sistemov, obdavčitve in trga dela. Brezposelnost se je močno povečala, BDP pa je v letih po krizi vztrajno padal. Leta 2019 je Grčija poročala o najvišji stopnji brezposelnosti (17,3 odstotka) med vsemi državami EU (Leivaditi idr. 2020).

Državljanji tretjih držav, ki zakonito prebivajo v Grčiji, imajo dostop do trga dela in splošnih podpornih ukrepov. Vendar stanje v gospodarstvu skupaj s težavnimi razmerami glede sprejema migrantov otežuje dostop državljanov tretjih držav (zlasti prosilcev za mednarodno zaščito) do grškega lokalnega trga dela. Pred kratkim je Zakon 4636/2019 uvedel šestmesečno časovno omejitev, preden se lahko prosilci za mednarodno zaščito redno zaposlijo. Upravičenci do mednarodne zaščite imajo dostop do plačane zaposlitve ali samozaposlitve pod enakimi pogoji, kot veljajo za grške državljane, če imajo veljavno dovoljenje za prebivanje (69. člen Zakona 4375/2016 in 27. člen Zakona 4636/2019).

Za zaposlitev morajo vsi prebivalci Grčije, tudi prosilci za mednarodno zaščito in upravičenci do mednarodne zaščite, pridobiti davčno številko (AFM) in številko socialnega zavarovanja (AMKA). AFM izda pristojni davčni urad ob predložitvi izkaznice prosilca za mednarodno zaščito ali dovoljenja za prebivanje in dokazila o prebivanju. Pri izdajanju številke AFM redno prihaja do zamud, ki so večinoma povezane z identifikacijo in dokazilom o prebivališču (AIDA 2019). Podobno zahtevno je tudi izdajanje številke AMKA zaradi zapoznelih odzivov in nepočetnih upravnih praks. Poleg tega je nova vlada julija 2019 preklicala določbo, ki je prosilcem za mednarodno zaščito omogočala pridobitev številke AMKA, zaradi česar se je veliko ljudi znašlo v negotovosti (Leivaditi idr. 2020). Kasneje leta 2020 je bila nova določba spremenjena in prosilci za mednarodno zaščito so postali upravičeni do pridobitve začasne številke zavarovanja in zdravstvenega varstva za tujce (PAAYPA), čeprav je tudi ta postopek dolgotrajen.

Italija

Po nedavnem poročilu državljani tretjih držav v Italiji zaslužijo 30 odstotkov manj kot Italijani in v treh od štirih primerov za to ni jasne razlage razen oblik diskriminacije na trgu dela in na delovnem mestu (ILO 2020).

Kljub temu državljani tretjih držav prispevajo 9 odstotkov italijanskega BDP (*Fondazione Moressa* 2021). Čeprav je njihov prispevek v veliki meri priznan, so glede na rezultate MIPEX za leto 2020 italijanske politike za vključevanje migrantov na trg dela le deloma ugodne: državljani tretjih držav sicer

imajo dostop do zaposlitve in samozaposlitve, vendar je zaradi pomanjkanja ciljne podpore za naslavljanje posebnih izzivov, s katerimi se srečujejo v tujini izobraženi ali nizko izobraženi delavci, v primerjavi z državljani EU manj verjetno, da bodo našli varne zaposlitve, ki bi odražale njihove kvalifikacije in spretnosti (MIPEX 2020).

V skladu s Konsolidiranim zakonom o priseljevanju (TUI) (Zakonodajni odlok 286/98, spremenjen z Zakonom 189/2002) morajo državljani tretjih držav, ki nameravajo delati v Italiji, pred vstopom v državo pridobiti v izvorni državi dovoljenje za delo s strani Urada za priseljevanje v ustrezni prefekturi in delovni vizum italijanskega veleposlaništva. Ko pridejo v Italijo, prejmejo dovoljenje za prebivanje, ki traja tako dolgo kot njihova pogodba o zaposlitvi. Ker je njihovo bivanje povezano s slednjo, daje ta določba delodajalcem nesorazmerno moč nad delavci iz tretjih držav.

Poleg tega so delovna dovoljenja za državljane tretjih držav omejena in vlada mora vsaka tri leta oblikovati »dolgoročni program o politiki priseljevanja in tujcih na državnem ozemlju«. Vendar pa dolgoročni program ni bil objavljen že več kot 15 let, število teh vnaprej določenih vstopnih kvot pa se je drastično zmanjšalo, in sicer tudi v sektorjih, ki se soočajo z velikim pomanjkanjem delovne sile.

Prosilci za mednarodno zaščito in upravičenci do mednarodne zaščite, ki so nastanjeni v sprejemnem sistemu, imajo pravico do dela po 60 dneh od evidentiranja prošnje in imajo dostop do orientacijskih storitev, ki jih ponujajo izvajalci sprejemnih storitev. Prosilce za mednarodno zaščito in upravičence do mednarodne zaščite se tudi spodbuja, da se prijavijo pri javnih zavodih za zaposlovanje (PES). Poklicno usposabljanje je na voljo znotraj sprejemnega sistema prek AMIF ali na podlagi nacionalnih programov ali programov Evropskega socialnega sklada (ESS), ki jih izvajajo lokalni organi.

Nizozemska

Nizozemska nacionalna agencija za zavarovanje zaposlenih UWV poroča, da je imelo 61 odstotkov prebivalcev z migrantskim ozadjem oktobra 2020 določeno obliko redne zaposlitve, na podlagi katere so plačevali davke. Pri tistih brez migrantskega ozadja je ista številka le nekoliko višja (69 odstotkov) (RTL News 2020).

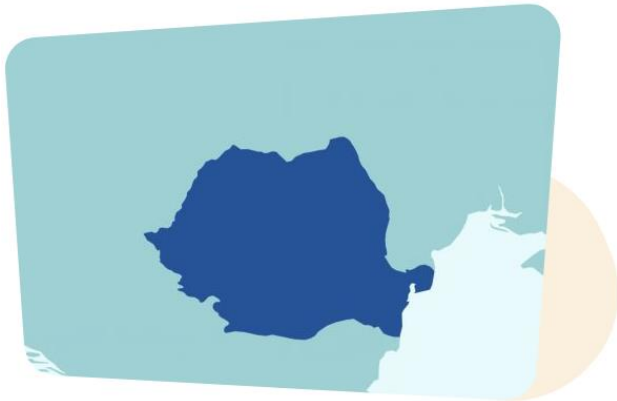
Vsakdo z migrantskim ozadjem prejme podporo in informacije za dostop do nizozemskega trga dela prek točk za priseljence (tako fizičnih kot tudi virtualnih), ki so prisotne v vsaj 12 mestih. Te točke nudijo pravne nasvete, napotitve, delavnice ter informacije o namestitvi in preselitvi za tuje delavce, ki se pripravljajo na selitev.

Prosilci za mednarodno zaščito prvih šest mesecev po vložitvi prošnje za mednarodno zaščito ne smejo delati, nato pa imajo omejen dostop do trga dela, dokler ne pridobijo dovoljenja za prebivanje. V naslednjih šestih mesecih lahko prosilci za mednarodno zaščito delajo 24 od 52 tednov, ampak samo če imajo osebni dokument tujca, njihov delodajalec pa ima delovno dovoljenje s certifikatom »*tewerkstellingsvergunning*«. Ta dokument potrjuje sposobnost delodajalca za zaposlovanje migrantov in upoštevanje ustreznih državnih predpisov. Prosilcem za mednarodno zaščito, ki zaslužijo dohodek, ko so v azilnem sistemu, nacionalni organ Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA), ki je odgovoren za nastanitev in dobro počutje prosilcev za mednarodno zaščito v azilnih centrih, odšteje del standardnega nadomestila za preživetje. Čeprav je razlog za to pravilo jasen, lahko migrante tudi odvrača od iskanja in prijave plačane zaposlitve med azilnim postopkom.

Ko migranti prejmejo dovoljenje za prebivanje, lahko delajo brez omejitev in se lahko prijavijo za delo pri vseh delodajalcih (ne le pri tistih, ki imajo certifikat *tewerkstellingsvergunning*). Na žalost si številni migranti težko zagotovijo smiselno delo, dokler ne izboljšajo svojega znanja nizozemskega jezika ter se ne izpopolnijo, prekvalificirajo in seznanijo z nizozemsko kulturo.

Romunija

Državljan tretjih držav imajo v Romuniji dostop do trga dela, osnovnih informacij in povezanih storitev ter postopkov za priznavanje predhodnega izobraževanja. Prav tako uživajo enak dostop do usposabljanja in socialne varnosti kot romunski državljani. Kljub temu so možnosti priseljencev za razvoj znanj in spretnosti ter zaposlitev omejene (MIPEX 2020).

Na splošno je Romunija še vedno država izseljevanja. Po podatkih vladnega Oddelka za Romune v tujini ima država eno največjih izseljenskih populacij v EU s približno 5,6 milijona državljanov, ki so leta 2019 živeli

v tujini (Ministerul pentru Romani de Pretutindeni 2020). To število se je povečalo za 64,29 odstotka od leta 2016, ko je po podatkih OECD približno 3,6 milijona ljudi, rojenih v Romuniji, živelo v tujini (OECD 2019a). Glavni dejavniki izseljevanja so socialno-ekonomski, vključno s pomanjkanjem zaposlitvenih možnosti, nizkimi dohodki, težkim dostopom do izobraževalnih in zdravstvenih sistemov zlasti na podeželju in v srednje velikih mestih, življenjskimi pogoji, birokracijo itd.

Stanje v gospodarstvu in negativni demografski trendi so povzročili hudo pomanjkanje delovne sile. Po podatkih Oddelka Združenih narodov za prebivalstvo v okviru Oddelka za ekonomsko-socialne zadeve (2017) naj bi se prebivalstvo Romunije med letoma 2017 in 2050 zmanjšalo za 17 odstotkov na predvidenih 16,3 milijona. Zato se pričakuje, da bodo delovne migracije postajale vse pomembnejše. Nekateri sektorji (npr. gostinstvo, gradbeništvo) in geografska območja so bolj prizadeti, kar povzroča vse večji pritisk zasebnega sektorja na vlado, da poveča število delovnih dovoljenj, izdanih državljanom tretjih držav. Romunska vlada se je odzvala s povečanjem letnega števila delavcev, ki niso iz EU, zlasti v gradbenem in storitvenem sektorju.

Slovenija

Število državljanov tretjih držav z redno zaposlitvijo se je v Sloveniji v zadnjih petih letih povečalo za več kot 80 odstotkov. Konec oktobra 2019 je bilo zaposlenih 101.200 državljanov tretjih držav, večina iz Bosne in Hercegovine (49.600), Srbije (12.900) in Kosova (9.600).⁴

Po ugotovitvah MIPEX so slovenske politike nekoliko neugodne za delavce tretjih držav. Slednji se soočajo s precejšnjimi ovirami in prejemajo šibko ciljno usmerjeno podporo za dostop do trga dela. Državljan tretjih držav imajo omejene možnosti za

dostop do zaposlitve ali njeno menjavo. Poleg tega imajo le nekatere kategorije dostop do zaposlitev v nereguliranem zasebnem sektorju pod enakimi pogoji kot slovenski državljani. Podobno se dostop do zaposlitve in ukrepov za razvoj znanj in spretnosti razlikuje med državljani tretjih držav in državljani EU (MIPEX 2020).

V širšem smislu so migranti v Sloveniji pogosto izolirani in imajo omejene možnosti za povezovanje z lokalnimi delodajalci in ustvarjanje lokalnih mrež (NIEM 2018). Več težav pri tem imajo prosilci za mednarodno zaščito, saj prvih devet mesecev po vložitvi prošnje za mednarodno zaščito ne smejo delati, če v tem času ni bilo odločeno o njihovi prošnji. Tudi kasneje se prosilci za mednarodno zaščito in begunci srečujejo s težavami pri vstopu na trg dela v Sloveniji zaradi slabega poznavanja pravic delavcev, nezaupanja in stereotipov (NIEM 2018).⁵

⁴ Sklic na Kosovo se razume v okviru resolucije Varnostnega sveta Združenih narodov 1244 (1999).

⁵ Za reševanje tega izziva je IOM v letu 2016 raziskala, v kolikšni meri se upravičenci do mednarodne zaščite lahko vključijo na trg dela v Sloveniji ter kakšne so razpoložljive podporne storitve in ukrepi, ki jih ključni deležniki načrtujejo na področju vključevanja na trg dela. IOM je pripravil tudi priročnik za pomoč delodajalcem pri iskanju potrebnih informacij o zaposlovanju prosilcev za mednarodno zaščito in beguncev ter priročnik za prosilce za mednarodno zaščito in upravičence do mednarodne zaščite, ki opisuje trg dela in postopek iskanja zaposlitve v Sloveniji.

Španija

V zadnjih treh desetletjih je Španija postala ciljna država za številne državljane tretjih držav. Njen sistem priseljevanja poganja povpraševanje po nizko ali srednje kvalificirani tuji delovni sili, zanj pa je značilno slabo priznavanje znanj in spretnosti ter kvalifikacij in na splošno šibka zaščita pravic delavcev migrantov, še posebej v sektorjih, v katerih je neformalno zaposlovanje zelo razširjeno, kot sta kmetijstvo in pomoč v gospodinjstvu (Hooper 2019).

Od julija 2022 je Špansko ministrstvo za vključevanje, socialno varnost in migracije registriralo skupaj

2.378.437 tujcev vključenih v sistem socialnega varstva. Od skupnega števila tujih delavcev jih okoli 65,5 odstotka prihaja iz držav zunaj EU, 34,5 odstotka pa iz držav EU. Največje skupine tujih vplačnikov prispevkov prihajajo iz Romunije (339.053), Maroka (285.046), Italije (163.826), Kolumbije (122.192) in Venezuele (118.147). Približno 56,8 odstotka je moških, 44,2 odstotka pa žensk (Ministerio de la Inclusión, Seguridad Social y Migraciones 2022).

Državljeni tretjih držav imajo v Španiji dostop do trga dela in enako splošno podporo pri zaposlovanju kot državljani EU. Razmere so na splošno ugodne, čeprav ne prejemajo ciljno usmerjene podpore, ki bi upoštevala posebne potrebe v tujini izobraženih ali nizko izobraženih posameznikov (npr. jezikovno in strokovno usposabljanje, mentorstvo in usmerjanje) (MIPEX 2020). Kljub temu številni migranti delajo v neformalnem gospodarstvu in se soočajo z izkoriščanjem in ranljivostjo (Hooper 2019).

Spodbujanje večjega vključevanja državljanov tretjih držav na trg dela v Evropi

Dostop do trga dela je za državljane tretjih držav vedno večji izziv tako zaradi strukturnih dejavnikov kot tudi nedavnih posledic izrednih zdravstvenih razmer zaradi pandemije COVID-19. Obstoječe dobre prakse v državah Includ-EU kažejo, da je pomembno še naprej krepiti podporo pri usposabljanju in zaposlovanju, usmerjanje in mentorstvo za delo, vrednotenje in priznavanje znanj in spretnosti, storitve namestitve ter zaposlovanje prek socialnih zadrug in spodbujati redno delo tako na pravni kot tudi na politični ravni.

1. Jezikovne veščine, poklicno izobraževanje in podpora pri zaposlovanju

Za izboljšanje možnosti za vstop na trg dela in zagotovitev sredstev za preživetje je najpomembnejše vlaganje v razvoj človeškega kapitala s spodbujanjem **zgodnje aktivacije tečajev strokovnega usposabljanja** skupaj s ciljnim **učanjem jezikov** in drugimi **orientacijskimi** storitvami, in sicer že v fazi pred odhodom. Storitve zaposlovanja lahko vključujejo podporo pri samozaposlitvi, usposabljanje in usmerjanje pri zaposlovanju, zagotavljanje informacij bodočim delodajalcem o postopkih zaposlovanja ter podpiranje dostopa do posojil za podjetnike migrante prek informacijskih storitev na nacionalni in regionalni ravni.

Kot nakazujejo primeri v 1. delu, aktivno sodelovanje v programih usposabljanja in zaposlovanja prispeva k vključevanju državljanov tretjih držav v lokalno okolje in razvoju osebnih **mrež, ki temeljijo na zaupanju** in so lahko ključnega pomena pri iskanju naslednjih zaposlitvenih priložnosti. Poleg tega te dobre prakse ponazarjajo, kako lahko **sodelovanje** med delodajalci, nevladnimi organizacijami in civilno družbo prispeva k izboljšanju zaposljivosti.

1 © Jopwell/pexels.com

Kratek pregled dobrih praks

Skupna prizadevanja za kadre v zdravstvu – Nizozemska

Izvajalec/-ci: Ministrstvo za zdravje, občine Lelystad, Almere, Dronten, Noord-Oostpolder in Urk, Axion, Zowelwerk

Za hkratno reševanje visoke stopnje brezposelnosti med migrantkami in pomanjkanja delovne sile v zdravstvenem sektorju je nizozemsko Ministrstvo za zdravje vzpostavilo osem regionalnih pilotnih projektov za obdobje 2008–2013.

Od osmih regionalnih pilotnih projektov je bil najuspešnejši pilotni projekt z naslovom *Handen aan de Ploeg voor Handen in de Zorg* (Skupna prizadevanja za kadre v zdravstvu). V času izvajanja projekta je bilo v sodelovanju z desetimi delodajalci v zdravstvenem sektorju za delo v zdravstvenem sektorju usposobljenih in zaposlenih 24 migrantk. Usposabljanje je vključevalo tečaje nizozemščine in matematike ter tečaje spretnosti, pomembnih za učinkovito delo v nizozemskem zdravstvenem sektorju, npr. svetovanje in znanje o negi za bolnike. Projekt se je osredotočal na upoštevanje vidikov spola in kulture ne le s ciljnimi naslavljanjem brezposelnih migrantk, ampak tudi z ozaveščanjem zaposlovalcev o spolnih in kulturnih razlikah.

Projekt je vključeval usposabljanja o raznolikosti za delodajalce in oblikovanje smernic o raznolikosti v zvezi s tem, kako podpreti prehod migrantk iz brezposelnosti v zaposlitev v zdravstvenem sektorju.

HELIOS – podpiranje zaposljivosti – Grčija

Izvajalec/-ci: Mednarodna organizacija za migracije (IOM), Katoliška služba za pomoč (Catholic Relief Services - CRS), Danski svet za begunce v Grčiji (DRC Grčija), Grški svet za begunce (GCR), Solidarity Now, INTERSOS, Agencija za razvoj občine Thessaloniki S.A (MDAT), Metadrasi, PLOIGOS, KEDHL, Inštitut za tehnologijo in človeške vire (IATAP)

Projekt HELIOS je namenjen spodbujanju vključevanja upravičencev do mednarodne zaščite, ki trenutno prebivajo v shemah začasne namestitve, prek integracijskih tečajev, programov samostojne namestitve, podpore pri zaposljivosti, spremljanja integracije in dejavnosti senzibilizacije, namenjenih gostiteljski skupnosti.

Natančneje, udeleženci projekta HELIOS imajo dostop do podpore pri zaposlitvi, da se lažje seznanijo z grškim trgom dela in načini iskanja zaposlitve ter vzporedno pridobijo večje zavedanje o svojem poklicnem profilu. V tem okviru so upravičencem projekta HELIOS na voljo strukturirana individualna zaposlitvena svetovanja za pripravo kariernega načrta ter oceno interesov in veščin. HELIOS se povezuje tudi z zasebnim sektorjem za organizacijo zaposlitvenih dogodkov, na katerih imajo upravičenci priložnost, da se srečajo s potencialnimi delodajalci, spoznajo značaj razpoložljivih delovnih priložnosti ter pridobijo informacije o zaposlitvenih pogojih, delovnih pogojih itd.

ACOL – Programa Treball i Formació (Program dela in usposabljanja) – Španija

Izvajalec/-ci: Generalitat de Catalunya (Katalonska vlada); Servei d'Ocupació de Catalunya-SOC (Katalonski javni zavod za zaposlovanje); Secretaria d'Igualtat, Migracions i Ciutadania (Sekretariat za enakost, migracije in državljanstvo); nevladne organizacije z delovnim centrom v Kataloniji

Program ACOL je projekt v okviru Programa dela in usposabljanja Katalonskega zavoda za zaposlovanje. Namenjen je neprofitnim organizacijam s sedežem v Kataloniji, da bi prek njih migrantom z neurejenim statusom olajšal dostop do vizuma za prebivanje.

Za doseganje svojih ciljev ACOL financira nevladne organizacije, ki nato zaposlijo migrante brez rednega dovoljenja in zanje izvajajo usposabljanja. Višina subvencije za posamezno pogodbo o zaposlitvi je 18.759,96 evra (vključuje plačo in prispevke za socialno varnost). Obvezna usposabljanja se lahko izvajajo prek modulov poklicnega izobraževanja s pridobljenim certifikatom (med 80 in 200 ur) ali presečnih modulov usposabljanja (med 60 in 80 ur).

V letu 2019 se je 123 migrantov zaposlilo v lokalnih nevladnih organizacijah za obdobje 12 mesecev, pri čemer so lahko zaprosili za dovoljenje za prebivanje in delo ter ga pridobili. Družinski člani migrantov z urejenim prebivanjem so imeli posredne koristi od programa, saj so si prav tako lahko uredili status z združitvijo družine. Migranti, zaposleni v okviru programa, so pridobili delovne izkušnje, ki so postale bistvenega pomena za dostop do trga dela.

Program usposabljanja na delovnem mestu – Slovenija

Izvajalec/-ci: Zavod RS za zaposlovanje (ZRSZ)

Zavod RS za zaposlovanje že od leta 2017 izvaja program usposabljanja na delovnem mestu za upravičence do mednarodne zaščite, s katerim želi okrepiti veščine in znanja upravičencev ter izboljšati njihovo konkurenčnost na trgu dela.

ZRSZ nudi tudi personalizirane svetovalne storitve za krepitev jezikovnih in medkulturnih kompetenc svojih uporabnikov. Del svetovanja se nanaša na upravljanje pričakovanj v zvezi z osebnimi prejemki in kariernimi možnostmi.

ZRSZ tesno sodeluje z delodajalci pri izvajanju programa usposabljanja na delovnem mestu. V to prakso so formalno ali neformalno vključene tudi vladne agencije in nevladne organizacije, da se medsebojno dopolnjujejo.

2. Opolnomočenje, usmerjanje in mentorstvo

2 © fauxels/pexels.com

Negativno dožemanje s strani delodajalcev in družbe lahko migrante izključi iz izobraževalnih in zaposlitvenih možnosti. To lahko privede do višjih stopenj brezposelnosti in socialne izključenosti ter prispeva k negativni samopodobi in nizki samozavesti posameznika.

Pobude v 2. delu ponazarjajo, kako je mogoče ta vidik vključevanja na trg dela naslavljati z **izboljšanjem dožemanja** migrantov med delodajalci, hkrati pa **okrepiti državljane tretjih držav z veščinami reševanja problemov in mreženja**. Opisani projekti združujejo orodja za iskanje zaposlitve s celostnim pristopom, ki v okviru različnih aktivnosti (pripravištvu, usposabljanje, prostovoljstvo) in usmerjanja s strani mentorjev razvija tudi učne in jezikovne veščine, izobraževanje ter socialne mreže.

Kratek pregled dobrih praks

Opolnomočenje Brabantse Alloctonen – Nizozemska

Izvajalec/-ci: Stichting Palet, PSW Arbeidsmarktadvies, Provincie Noord-Brabant, ROC Koning Willem I College, ROC Midden-Brabant, Stichting Marokkaanse Jongeren 's-Hertogenbosch, pact Brabant

Opolnomočenje Brabantse Alloctonen je bila pobuda, ki je mlade migrante v nizozemski provinci Noord-Brabant opolnomočila pri zaposlovanju prek promocijskih ekip in mladinskih mentorjev ter z razvojem vodnikov in delavnic na temo opolnomočenja mladih migrantov in medkulturne občutljivosti. Promocijske ekipe so bile skupine mladih, ki se s skupnimi dejavnostmi lotevajo izboljševanja svojega položaja in položaja svojih vrstnikov na trgu dela ali v izobraževanju.

Dejavnosti so vključevale navezovanje stikov s potencialnimi delodajalci za pridobitev pripravništva in vajeništva, organiziranje razprav ter praktično podporo iskalcem zaposlitve. Aktivno sodelovanje in opolnomočenje upravičencev je bilo okrepljeno s sodelovanjem organizacij maroške in turške diaspore.

Pobuda je trajala dve leti (2005–2006) in je zajela pristope, ki upoštevajo spol in starost, z uveljavitvijo spolne kvote (ciljna skupina 50 % moških, 50 % žensk) in najvišje starosti 25 let. Skupno je bilo v provinci ustanovljenih petnajst promocijskih ekip, od katerih jih je štirinajst delovalo še eno leto po uradnem zaključku pobude. Prizadevanja teh promocijskih ekip so zagotovila 250 dodatnih

pripravništev in stalno imenovanje predstavnika mladih migrantov v lokalni organizaciji delodajalcev ter po pričevanjih dvignila raven samospoštovanja mladih migrantov.

Zaradi velikega obsega (provincialnega) projekta v kombinaciji z dobro vzpostavljeno povezavo z regionalnimi upravnimi omrežji je bila pobuda še posebej vplivna. Posredovanje informacij o pomanjkljivostih in prepoznanih rešitvah je bilo znotraj omrežja preprosto, kar je med izvajalci olajšalo hitro učenje.

ESIRAS Slovenija – Zaposljivost in socialna integracija – Slovenija

Izvajalec/-ci: Rdeči križ Slovenije

Rdeči križ Slovenije je med januarjem 2018 in 31. avgustom 2019 izvajal projekt ESIRAS Slovenija – Zaposljivost in socialna integracija beguncev in prosilcev za azil.

Upravičenci so se udeležili delavnic za krepitev veščin, npr. usposabljanja o osnovah komunikacije, usposabljanj za pridobitev vozniškega dovoljenja, osnovnih matematičnih spretnosti, delavnic o novih tehnologijah, pripravi življenjepisa ter priprave na zaposlitvene razgovore.

Usposobljeni prostovoljci so upravičencem nudili podporo pri učenju, vadbi veščin, pridobljenih na tečajih, pisanju življenjepisov in iskanju prostih delovnih mest. Projekt je bil usmerjen tudi v krepitev osnovnih računalniških znanj. Poleg tega je bilo s pomočjo tolmačev in prostovoljcev zagotovljeno kulturno/strokovno posredovanje za lažjo udeležbo na poklicnih usposabljanjih, za lažjo komunikacijo z delodajalci, za lažji prvi delovni dan itd. S pomočjo Pravno-informacijskega centra nevladnih organizacij (PiC), ki je bil pogodbeni partner projekta, je bilo zagotovljeno brezplačno pravno svetovanje skupaj s tečaji o pravnem okviru na področju zaposlitve ali pogojih socialnega vključevanja upravičencev.

Begunci vlagajo v participacijo – projekt VIP – Nizozemska

Izvajalec/-ci: Vluchtelingenwerk (Nizozemski svet za begunce), 60 občin in 250 podjetij

Nizozemski svet za begunce se je v projektu VIP (Begunci vlagajo v participacijo) osredotočil na podporo dostopa migrantov do trga dela s pripravništvom, prostovoljstvom in obiski podjetij. Vsak udeleženec je bil dodeljen mentorju, ki je poskrbel, da so bile dejavnosti prilagojene individualnim potrebam.

Poleg tega je Nizozemski svet za begunce podjetjem, ki sodelujejo v projektu, ponudil delavnice in usposabljanje, da bi bilo mogoče zagotoviti pripravljenost, kulturno občutljivost in vzajemno sodelovanje pri dejavnostih.

Projekt se je začel leta 2015 in zaključil decembra 2017. Skupaj je program zaključilo skoraj 1200 beguncev, v njem pa je sodelovalo 400 zaposlitvenih mentorjev, 60 občin in 250 delodajalcev. Zaradi tega uspeha se je novembra 2017 začela druga faza projekta (VIP2), ki se je zaključila novembra 2020.

3. Vrednotenje in priznavanje spretnosti

Vrednotenje in priznavanje znanj in spretnosti državljanov tretjih držav ostaja ena največjih ovir pri vključevanju na trg dela. Za naslavljanje te ovire **je treba s standardnimi orodji ovrednotiti spretnosti, trde in mehke veščine ter posameznikove želje in jih odražati v oblikovanju zaposlitvenih načrtov.** Poleg vrednotenja kompetenc državljanov tretjih držav morajo biti postopki ocenjevanja znanj in spretnosti hitri, jasni, pregledni, časovno omejeni ter dostopni, da lahko pravočasno zadovoljijo potrebe delodajalcev.

Projekti v 3. delu si prizadevajo spodbujati priznavanje znanj in spretnosti ter kompetenc, vrednotenje kompetenc državljanov tretjih držav glede na posebne potrebe lokalnega okolja, utrjevanja in krepitve javnih služb za zaposlovanje ter sodelovanja med javnimi, tretjimi in zasebnimi sektorskimi organizacijami.

3 © Ono Kosuki/pexels.com

Kratek pregled dobrih praks

Curing the Limbo (Odpravljanje negotovosti) – Grčija

Izvajalec/-ci: občina Atene v sodelovanju z Narodno in kapodistrsko univerzo v Atenah (UoA), Katoliško službo za pomoč (Catholic Relief Services – CRS), Mednarodnim reševalnim odborom (International Rescue Committee – IRC) in Agencijo za razvoj in upravljanje destinacij v Atenah (ADDMA)

Curing the Limbo (2018–2021) je evropski pilotni program, ki ga je izvajalo mesto Atene in sofinanciral Evropski sklad za regionalni razvoj prek pobude inovativnih ukrepov v mestih (Urban Innovative Actions – UIA).

Curing the Limbo predlaga celovit model socialne vključenosti za naslavljanje vprašanja dolgotrajne prisilne »neaktivnosti«, ki prizadene velik del begunskega prebivalstva. Program pomaga beguncem, ki jim je bila priznana mednarodna zaščita in trenutno živijo v Atenah, da premagajo socialno izključenost.

V okviru projekta je IRC razvil storitve zaposlovanja, vključno z »usposabljanji za pripravljenost na delo«, da bi se naučili upravljati pričakovanja glede zaposlitve, kulturo in pravila na delovnem mestu

ter prakso razgovora. Rezultat te dejavnosti bo priročnik za usposabljanje za pripravljenost na delo, ki bo vključeval prenosljiva spoznanja, ki se bodo lahko uporabljala v mestih EU.

Med vrednotenjem znanj in spretnosti beguncev si bo projektno osebje ob podpori IRC prizadevalo tudi identificirati zainteresirane delodajalce v rastočih sektorjih, ponudnike usposabljanj, ponudnike finančnih storitev in druge deležnike iz zasebnega sektorja, ki lahko podprejo zagotavljanje storitev zaposlovanja beguncev. Pregled bodo strokovnjaki za zaposlovanje uporabljali za prepoznavanje priložnosti in zagotavljanje informacij beguncem.

COMMIT – kompetence migrantov – Italija

Izvajalec/-ci: regija Toskana (vodilni partner), ANCI Toscana, Consorzio Metropoli Scs Onlus, F.I.L. Formazione Innovazione Lavoro Srl, Servizi Lavoro Società Consortile a R.L. in Solidarietà Caritas

COMMIT je projekt, ki ga financirajo skladi AMIF–PRIMA (2014–2020). Je del širšega nabora ukrepov, ki se izvajajo v italijanski regiji Toskana. Cilji projekta vključujejo izboljšanje upravljanja integracije na več ravneh, krepitev spretnosti storitvenih delavcev, izboljšanje priznavanja in certificiranja znanj in spretnosti migrantov ter spodbujanje inovativnih ukrepov na področju vključevanja migrantov na trg dela.

Pri uresničevanju teh ciljev COMMIT deluje tako na regionalni ravni, da okrepi obstoječe storitve, kot tudi na lokalni ravni, da preizkusi inovativne rešitve za izboljšanje zaposlitvenih možnosti državljanov tretjih držav. Hkrati projekt spodbuja neposredno sodelovanje vseh deležnikov, tudi njegovih upravičencev, in spodbuja prisotnost kulturnih mediatorjev v lokalnih zavodih za zaposlovanje v sodelovanju z zasebnim sektorjem.

Ne nazadnje je projekt del regionalnega zakonodajnega okvira Toskane. Dolgoročno bo to prispevalo k njegovi trajnosti.

Skills2Work – Belgija, Madžarska, Irska, Italija, Nizozemska, Slovaška, Slovenija, Španija in Združeno kraljestvo

Izvajalec/-ci: IOM v partnerstvu z Društvom Odnos v Sloveniji, fundacijo Leone Moressa v Italiji, Menedék na Madžarskem, Mrežo afriških mladih strokovnjakov na Nizozemskem, Univerzo Radboud na Nizozemskem in Fundacijo za študente begunce (UAF) na Nizozemskem

Projekt [Skills2Work](#), ki ga je financiral AMIF, je bil namenjen spodbujanju zgodnje in trajnostne zaposlitve beguncev z boljšimi praksami priznavanja znanj in spretnosti, integracijskimi storitvami ter sodelovanjem zasebnega sektorja. Projekt se je v obdobju 2016–2018 izvajal v devetih državah članicah EU, in sicer v Belgiji, na Madžarskem, na Irskem, v Italiji, na Nizozemskem, na Slovaškem, v Sloveniji, Španiji in Združenem kraljestvu.

Projektne dejavnosti so se osredotočale na krepitev priznavanja znanj in spretnosti ter zgodnje iskanje zaposlitve beguncev na podlagi obstoječih dobrih praks in posvetovanj z nacionalnimi deležniki. Skills2Work si je tudi prizadeval spodbujati usklajevanje, napotitve in dostop do storitev vključevanja na delovnem mestu za begunce z oblikovanjem smernic za politike. Hkrati je projekt ozaveščal delodajalce o veččinah sodelujočih upravičencev do mednarodne zaščite s prikazom uspešnih zgodb o iskanju zaposlitve in omogočanju poklicnega mreženja.

Glavni rezultati projekta so vključevali vzpostavitev evropske mreže strokovnjakov, občin, interesnih skupin, delodajalcev in akademikov, prav tako pa tudi nabor dobrih praks po Evropi, priročnik s smernicami za podporo pobudam na področju vključevanja na trg dela ter platformo z informacijami za delodajalce, občine in upravičence do mednarodne zaščite za lažjo udeležbo na trgu dela v devetih vključenih državah.

4. Posredovanje

4 © Cedric Faunteroy/pexels.com

Usklajevanje ponudbe in povpraševanja na trgu dela, zlasti v času svetovne gospodarske negotovosti, je za državljane tretjih držav poseben izziv. Običajno so slabše seznanjeni z lokalnim kontekstom v primerjavi z v državi rojenimi prebivalci in naletijo na dodatne ovire pri zagotavljanju stabilnega preživljanja.

Agencije za zaposlovanje in službe za posredovanje zaposlitve imajo ključno vlogo pri prepoznavanju ustreznih zaposlitvenih priložnosti, usmerjanju pri dostopu za aktivno iskanje dela, podpori pri vključevanju na trg dela in vzdrževanju stalnega dialoga s potencialnimi delodajalci. Primeri v 4. delu prikazujejo, kako lahko zasebno-javna omrežja pomagajo pri doseganju teh ciljev v različnih nacionalnih kontekstih.

Kratek pregled dobrih praks

Center za zaposlitveno posredovanje CELAV – Italija

Izvajalec/-ci: občina Milano skupaj z A&I ter lokalnim in regionalnim sistemom služb za zaposlovanje

CELAV (Center za posredovanje pri delu) je splošna služba občine Milano, ki brezposelnim ponuja posredovanje zaposlitve. CELAV prav tako podpira vzpostavitev mrež z lokalnimi službami (npr. socialnimi službami) in posebej skrbi za najbolj krhke in ranljive družbene skupine, vključno s prosilci za mednarodno zaščito in upravičenci do mednarodne zaščite ter osebami z invalidnostmi.

Dejavnosti CELAV so namenjene olajšanju usklajevanja med ponudbo in povpraševanjem po delovnih mestih, zagotavljanju usposabljanj v sodelovanju z drugimi javnimi in zasebnimi organi, zagotavljanju

pripravništev in usposabljanj na delovnem mestu ter oblikovanju in izvajanju projektov za integracijo posebnih kategorij, med katerimi so državljani tretjih držav.

Poleg tega CELAV ponuja svetovanje in storitve krepitev zmogljivosti podjetjem, ki potrebujejo informacije in navodila o postopkih zaposlovanja državljanov tretjih držav; enako je na voljo prosilcem za mednarodno zaščito in upravičencem do mednarodne zaščite, nastanjenim v sprejemnih centrih, ki jih upravlja občina.

CELAV prispeva k uvajanju integracijskih storitev ob upoštevanju posebnih potreb. Drugi pomembni dejavniki za uspeh te storitve so njene multidisciplinarne skupine ter obsežna mreža zasebnih delodajalcev, centrov za usposabljanje, organizacij tretjega sektorja in agencij za zaposlovanje.

CELAV se lahko zanaša tudi na celovito strategijo za podporo vključevanja državljanov tretjih držav na trg dela. Letno podpira 2500 upravičencev, med katerimi je 600 državljanov tretjih držav. Ponuja približno 1500 pripravništev/programov vključevanja, stopnja zaposlenosti uporabnikov pa je 30-odstotna (pri mladih pa do 60-odstotna).

Sporazum med Nacionalno agencijo za zaposlovanje in GII – Romunija

Izvajalec/-ci: Generalni inšpektorat za priseljevanje (GII) in Nacionalna agencija za zaposlovanje

Glavni cilj tega sporazuma je pomagati najti ustrezne zaposlitvene priložnosti državljanom tretjih držav, ki zakonito prebivajo v Romuniji in so izgubili službo zaradi pandemije. Po romunskem sistemu imajo državljani tretjih držav z delovnimi dovoljenji 90 dni časa, da poiščejo novega delodajalca, ko jim izteče pogodba o zaposlitvi, ko dajo odpoved ali je pogodba preklicana. S tem sporazumom okrožne službe GII napotijo brezposelne državljane tretjih držav na okrožne agencije za zaposlovanje. Slednje ponujajo storitve svetovanja in orientacije na trgu dela za podporo državljanom tretjih držav pri iskanju zaposlitve ter nadaljnem življenju in delu v Romuniji. Za spremljanje rezultatov dogovora sta zadolžena Nacionalna agencija za zaposlovanje in GII.

Partnerstvo med IOM Romunija in AFSRU – Romunija

Izvajalec/-ci: IOM Romunija in Romunsko združenje posrednikov za začasno zaposlitev (AFSRU)

Romunsko združenje posrednikov za začasno zaposlitev (AFSRU) je največje romunsko združenje za posredovanje začasnega dela. Njegova vloga je povezati kadrovske agencije in njihove stranke z upravičenci projekta. AFSRU nudi podporo pri iskanju priložnosti za začasno in/ali stalno zaposlitev ter pomaga uporabnikom pri pripravi življenjepisov in motivacijskih pisem. Po potrebi lahko AFSRU zagotovi tudi svetovanje v zvezi z zaposlitvenimi razgovori ali poklicnim uvajanjem za opredeljena delovna mesta.

S tem partnerstvom IOM Romunija napoti državljane tretjih držav k AFSRU za usmerjanje in svetovanje o priložnostih na trgu dela. Izvajanje projekta se spremlja z mesečnimi sestanki o rezultatih posredovanja dela.

5. Specifične potrebe

V kontekstu številnih ovir za dostop do trga dela je **ustvarjanje delovnih priložnosti** za državljane tretjih držav z omejeno zaposljivostjo zaradi neuskkljenosti znanj in spretnosti, slabih jezikovnih spretnosti, šibkih socialnih mrež ter predsodkov uspešna srednjeročna rešitev, ki lahko **poveča tudi dolgotrajno zaposljivost**.

5. del predstavlja primera tradicionalne sirarske zadruga v Grčiji in restavracije v Sloveniji, ki ustvarjata zaposlitvene možnosti tam, kjer jih prosilci za mednarodno zaščito in begunci sicer nimajo ali so težko dostopne. Obe pobudi prav tako prispevata k širši socialni vključenosti ter oživita lokalno gospodarstvo in družbeno strukturo, kar ima obojestransko korist tako za nove priseljence kot tudi za sprejemne skupnosti.

5 © Moe Magners/pexels.com

Kratek pregled dobrih praks

Sirarska zadruga »Irina« s Tilosa – Grčija

Izvajalec/-ci: švicarska občina Meinier, občina Tilos, UNHCR, prebivalci otoka Tilos

Mala sirarska zadruga Irina s Tilosa je bila ustanovljena leta 2018, da bi oživila organizirano živinorejo in predelavo na otoku, hkrati pa ponudila delo prosilcem za mednarodno zaščito, ki prebivajo na otoku na podlagi projekta ESTIA (stanovanja grškega sprejemnega sistema). Za lokalno vlado Tilosa je bila begunska kriza edinstvena priložnost za oživitev primarnega sektorja otoka, območja, ki sta ga urbanizem in prehod na turizem pripeljala do razpadanja.

Zadruga spodbuja vključevanje prosilcev za mednarodno zaščito in beguncev v lokalno skupnost. Občina Tilos in lokalni partnerji (kmetje, pastirji, delavci) so prispevali s svojim znanjem in trudom: zemljo, kmetijske stroje, del črede koz, zgradbe, parcelo za proizvodne enote, spremljanje izvajanja projekta in usposabljanje deležnikov. Projekt bo zaključen do konca leta 2023 oz. do začetka leta 2024.

Socialna zadruga Skuhna – Slovenija

Izvajalec/-ci: Zavod za globalno učenje in Zavod Voluntariat

Skuhna je socialno podjetje, ki vodi restavracijo s pristno afriško, azijsko in južnoameriško hrano. Trenutno je edina restavracija v Sloveniji, ki na enem mestu ponuja hrano z vsega sveta.

Osebe z različnimi pravnimi statusi (prosilci za mednarodno zaščito, begunci, državljani) se lahko v Skuhni izpopolnjujejo in si zagotovijo zaposlitev. Med izvajanjem projekta se je 8 migrantov usposabljal za delo v gostinstvu, 6 pa se jih je kasneje v okviru programa zaposlilo.

Skuhno je leta 2012 začel izvajati Zavod za globalno učenje (nevladna organizacija) v sodelovanju z Zavodom Voluntariat, sredstva pa je projekt prejel od Evropske unije in Ministrstva za delo Republike Slovenije. Restavracija je bila odprta leta 2014 in je do konca projekta v letu 2015 začela partnerstvo s pobudo Odprta kuhna v Ljubljani s prodajanjem hrane na lokalni tedenski tržnici.

Skuhna ostaja uspešna in je tudi del Mentorske sheme za socialna podjetja, ki jo financirata Kohezijski sklad EU in Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo.

6. Spodbujanje zakonitega zaposlovanja

6 © Quang Nguyen Vinh/pexels.com

Zaradi ovir pri priznavanju in potrjevanju znanj in spretnosti ter težkega dostopa do priložnosti za redno zaposlitev so državljani tretjih držav, zlasti prosilci za mednarodno zaščito, begunci, tisti z začasnimi dovoljenji in ženske še posebej izpostavljeni izkoriščevalskim delovnim pogojem.

Izpostavljenost delavcev migrantov tveganjem neformalnega dela in izkoriščanja delovne sile se je zaradi pandemije še poslabšala. V najhujših mesecih krize je postalo zelo pomembno zagotoviti, da delavci migranti in begunci ne bi zapadli v neurejen status. Več držav EU, kot sta Italija in Španija med državami Includ-EU, je sprejelo ukrepe za omogočanje podaljšanja dovoljenj za delo ali prebivanje ali samodejno podaljšanje dokumentov, povezanih s statusom prosilca za mednarodno zaščito. To je zagotovilo dostop do storitev in kontinuiteto dela v rednih pogojih.

6. del predstavlja dva ključna primera ukrepov za preprečevanje in boj proti razširjenemu izkoriščanju delovne sile v Španiji in Italiji v posebnem kontekstu izrednih razmer, povezanih s pandemijo COVID, in v smislu bolj strukturiranih rešitev.

V Španiji je kmetijski sektor močno prizadelo pomanjkanje sezonskih delavcev, med katerimi je večina državljanov tretjih držav. Da bi ustvarila priložnosti za redno zaposlitev v formalnem gospodarstvu, je Španija dovolila mladim brez delovnih pravic, starim od 18 do 21 let, delati v formalnem gospodarstvu.

V Italiji je program Su.Pr.Eme. del italijanskega nacionalnega načrta za boj proti izkoriščanju delovne sile v kmetijstvu v južnih regijah Apulije, Bazilikate, Kalabrije, Kampanije in Sicilije s spodbujanjem posebnih ukrepov in s spodbujanjem okrepljenega medinstitucionalnega sodelovanja.

Kratek pregled dobrih praks

Odredba, ki določa, da bodo imeli vsi mladi državljani tretjih držav, ki so med pandemijo delali na kmetijskih poljih, 2-letno obnovljivo dovoljenje za delo in prebivanje – Španija

Izvajalec/-ci: Španski državni sekretar za migracije, Splošni direktorat za migracije

Špansko ministrstvo za kmetijstvo, ribištvo in prehrano je aprila 2020 sprejelo nujne ukrepe na področju zaposlovanja v kmetijstvu, da bi zagotovilo ustrezen odziv na izredne razmere, ki jih je povzročil COVID-19, in spodbudilo zaposlovanje delavcev za določen čas. V tem okviru je Ministrstvo za vključevanje, socialno varnost in migracije izdalo izredne ukrepe za podaljšanje delovnih dovoljenj, ki bi potekla pred 30. junijem 2020. Poleg tega je Španija dovolila mladim brez pravice do dela, starim od 18 do 21 let, delati v formalnem gospodarstvu, pri čemer jim je podelila dveletno dovoljenje.

V skladu s podaljšanjem, dogovorjenim s Kraljevim zakonodajnim odlokom 19/2020, so ti ukrepi veljali do 30. septembra 2020. Odredba, ki jo je odobril Splošni direktorat za migracije, zagotavlja pravno varnost vsem mladim, ki delajo v bistvenih sektorjih. Po izteku Kraljevega zakonodajnega odloka 19/2020 so imeli ti mladi dostop do dovoljenja za prebivanje in delo, ki velja na celotnem državnem ozemlju.

Poleg tega je Španija oktobra 2021 odobrila ambiciozno reformo uredbe o tujcih za spodbujanje vključevanja mladoletnikov brez spremstva s ciljem, da se jim zagotovi, da ne ostanejo brez dokumentov, in da se okrepi njihov dostop do trga dela od 16. leta naprej. Reforma je vzpostavila posebno ureditev za mlade, ki jim je bila priznana zaščita, s podaljšanjem trajanja dovoljenja za prebivanje ter omogočanjem pridobitve delovnega dovoljenja za mlade med 18. in 23. letom (La Moncloa 2021).

Od junija 2022 je dostop na trg dela pridobilo več kot 9300 mladoletnikov in mladih med 18. in 23. letom starosti. Med tistimi, ki so pridobili delovno dovoljenje, je 3504 mladoletnikov in 5817 nekdanjih mladostnikov pod skrbništvom. Ti podatki predstavljajo več kot 60 odstotkov cilja, ki znaša 15.000 ciljnih oseb (La Moncloa 2022).

Supreme in Più Supreme proti izkoriščanju delovne sile v kmetijstvu – Italija

Izvajalec/-ci: Ministrstvo za delo in socialno politiko, regija Apulija, 4 druge regije južne Italije in drugi partnerji

Izkoriščanje delavcev migrantov v kmetijskem sektorju v Italiji ni neobičajno. Mnoga kmetijska podjetja si prizadevajo ohraniti konkurenčnost z nižanjem stroškov ali zanašanjem na neformalno delo. Od 430.000 delavcev brez urejene zaposlitve v kmetijskem sektorju jih je 100.000 žrtev preganjanja in hudega izkoriščanja delovne sile, od tega pa je 80 odstotkov migrantov. V tem sektorju se zaposlujejo tako migranti kot tudi migrantke, in sicer tudi prek svojih družbenih omrežij. Medtem ko so tako migranti kot tudi migrantke izpostavljeni tveganjem izkoriščanja delovne sile, so ženske pogosteje kot moški izpostavljene dodatnim tveganjem spolnega izkoriščanja, zlorabe in nadlegovanja.

Su.Pr.Eme.Italia (Sud Protagonista nel superamento delle Emergenze in ambito di grave sfruttamento e di gravi marginalità degli stranieri regolarmente presenti nelle 5 regioni meno sviluppate) je program, ki ga financira Sklad AMIF za nujne primere Evropske komisije prek Ministrstva za delo in socialno politiko.

Cilj programa je pomagati med 18 in 21 tisoč sezonskim delavcem migrantom v kmetijstvu v petih vključenih regijah. Poleg tega bo okrepil regionalno in medregionalno upravljanje na tem območju.

Su.Pr.Eme. je del okvira Nacionalnega načrta za boj proti izkoriščanju delovne sile v kmetijstvu v regijah Apulija, Bazilikata, Kalabrija, Kampanija in Sicilija s spodbujanjem posebnih ukrepov in okrepljenim medinstitucionalnim sodelovanjem. Vključuje ukrepe za izboljšanje bivanjskih razmer, zlasti v neformalnih naseljih, boj proti izkoriščanju delovne sile s preventivo, nadzorom in neposredno podporo delavcem, spodbujanje dostopa do zdravstvenih storitev ter večjo družbeno participacijo. Poleg tega IOM prek specializirane ekipe kulturnih mediatorjev, razporejenih po vsej državi, zagotavlja individualno spremljanje morebitnih žrtev izkoriščanja delovne sile, ki jih napoti v mreže za boj proti trgovini z ljudmi.

Prispevek Includ-EU k vključevanju na trg dela

Poleg spodbujanja dobrih praks, predstavljenih v tem poročilu, je Includ-EU vzpostavil pilotni projekt za spodbujanje zgodnjega vključevanja imetnikov dovoljenj za prebivanje, vključno z dostopom do kakovostnih zaposlitvenih priložnosti.

Mesto Tilburg na Nizozemskem izvaja projekt **Integration+**, ki se odziva na tematske prednostne naloge **integriranega zagotavljanja storitev in vključevanja na trg dela** v EU. Mesto Tilburg želi centralizirati informacije in orientacijo za migrante, ki so nastanjeni v regiji Hart van Brabant (okoli 350 upravičencev in imetnikov statusa). Pilotni projekt razširi obstoječi Welkomhuis (hišo dobrodošlice) na točko »vse na enem mestu«.

Poudarek projekta je na celoviti integracijski orientaciji v zgodnji fazi, torej preden se imetniki dovoljenja za prebivanje preselijo iz azilnih centrov v občine regije. Usklajena podpora je na voljo prek mreže ponudnikov storitev (vključno z delodajalci) z ustreznim strokovnim znanjem, s čimer se poveča učinkovitost ter prepreči podvajanje vlog in informacij ali napačna komunikacija.

Informacije so dostopne v **različnih maternih jezikih**, ki se govorijo v regiji. Na voljo je tudi **platforma za delodajalce**, da lažje dosežejo udeležence.

Program Integration+ se začne 3–6 tednov po prihodu migranta v regijo Hart van Brabant in omogoča udeležencem, da izberejo svojo pot vključevanja in sodelujejo v ciljno oblikovanih dejavnostih. Dejansko je projekt osredotočen na individualne potrebe in želje, ne da bi se odrekel praktičnemu pristopu k vključevanju na trg dela. Predvidene dejavnosti vključujejo tudi prostovoljstvo in krepitev mehkih veščin.

Ta novi model za **zgodnje vključevanje** imetnikov dovoljenj za bivanje **upravljajo občine v regiji Hart van Brabant** na podlagi novega Nizozemskega zakona o integraciji v družbo, osredotočenega na **aktivno udeležbo upravičencev**, na ukrepe za zgodnje vključevanje, ki se začne z učenjem jezika, na izobraževanje in vključevanje na trg dela.

Sklepi

Pomen zaščite temeljne in univerzalne pravice do dela in zagotavljanja dostojnih pogojev za delavce iz tretjih držav je dobil nov zagon, enako pa velja tudi za pomen zaposlovanja na področju socialnega vključevanja, preživljanja državljanov tretjih držav in blaginje družb gostiteljic. Kriza COVID-19 je prinesla večjo ozaveščenost o **pomembnosti vloge državljanov tretjih držav, ki opravljajo nizkokvalificirane poklice**, v družbah EU in njihovih gospodarstvih, zlasti v obdobjih prisilnega zaprtja.

Kljub temu so **celovite politike za priznavanje in potrjevanje znanj in spretnosti, jezikovno in poklicno izobraževanje ter učinkovit dostop do kakovostne zaposlitve za državljane tretjih držav še vedno neizpolnjeni cilji** v državah Includ-EU. Učinkovit dostop do kakovostnih zaposlitvenih priložnosti je velik izziv za migrante, ki niso iz EU, tako zaradi dolgotrajnih strukturnih dejavnikov kot tudi zunanjih pretresov – od varnostnih kriz in odziva na pandemijo COVID-19 do energetske skrbi.

Ključnega pomena je zato **izkoristiti obstoječe izkušnje in dobre prakse v partnerskih državah Includ-EU za oblikovanje, spodbujanje in izvajanje dolgoročnih strukturnih odzivov** s ciljem spoštovanja pravice do dostojnih delovnih pogojev za vse migrante, zlasti najbolj ranljive.

Pregled najuspešnejših praks, ki se izvajajo v državah Includ-EU, nakazuje, da je treba dati prednost naslednjim področjem vključevanja na trg dela:

- ⇒ **Zagotovitev pravočasnega in ciljno usmerjenega dostopa do jezikovnih tečajev, poklicnega izobraževanja in podpore pri zaposlovanju:** najpomembnejše je nadaljevati vlaganje v zgodnjo aktivacijo tečajev strokovnega usposabljanja, specializiranega učenja jezikov ter usmerjevalnih in zaposlitvenih podpornih storitev že v fazi pred odhodom, zlasti za ženske. Izboljšanje razpoložljivosti in dostopa do teh storitev omogoča državljanom tretjih držav, da si **že od prvega dne naprej** zagotovijo delovna mesta, ki ustrezajo njihovim kvalifikacijam ter formalnim in neformalnim kompetencam. Poleg tega **aktivno sodelovanje** v programih usposabljanj in zaposlovanja prispeva k vključevanju državljanov tretjih držav in razvoju **osebnih mrež, ki temeljijo na zaupanju**. Zaposlitvene službe in projekti, prilagojeni tujcem, lahko vključujejo podporo pri samozaposlitvi ter usposabljanje in usmerjanje pri zaposlovanju. Trenutno so te pobude večinoma projektne in odvisne od pobud posameznih lokalnih organov. Namesto tega bi jih bilo treba spodbujati in izvajati na **sistematični in strukturni** osnovi v vseh državah Includ-EU. Natančneje, podpora javnim storitvam je ključno področje za trajnost intervencij vključevanja na trg dela, zato jo je treba okrepiti.
- ⇒ **Razširitev priložnosti za opolnomočenje delavcev migrantov z usmerjanjem in mentorstvom:** usmerjanje mentorjev v kombinaciji z usposabljanjem, pripravništvom in uporabo orodij za iskanje zaposlitve lahko prispeva k opolnomočenju državljanov tretjih držav pri **oblikovanju lastne poklicne prihodnosti** in vzpostavljanju **mrež, ki temeljijo na zaupanju**, z delodajalci in družbo gostiteljico nasploh. Ti ukrepi lahko tudi pomagajo **izboljšati javno dojemanje** in **ozaveščati** o pomembni vlogi državljanov tretjih držav v lokalnih gospodarstvih.
- ⇒ **Spodbujanje hitrega ocenjevanja in potrjevanja znanj in spretnosti za hitro vključitev v poklicno usposabljanje in na trg dela:** ocenjevanje in potrjevanje znanj in spretnosti državljanov tretjih držav

je še naprej ena največjih ovir za vključevanje na trg dela, ki to skupino delavcev omejuje na nizkokvalificirana dela. **Vrednotenje kompetenc migrantov** glede na posebne lokalne potrebe je treba izvajati z **enotnimi orodji in individualnimi zaposlitvenimi načrti**, ki upoštevajo **spretnosti, trde in mehke veščine ter individualne želje**. V ta namen je ključnega pomena zagotoviti boljšo obveščenost potencialnih delodajalcev in zaposlenih o **praksah priznavanja kvalifikacij, shemah zaposlovanja in pravicah delavcev**.

- ⇒ **Poenotenje in okrepitev javnih služb za zaposlovanje s sodelovanjem med javnimi in zasebnimi akterji ter organizacijami tretjega sektorja za izboljšanje ujemanja med ponudbo in povpraševanjem:** v povezavi s tem je treba zagotoviti boljše informacije in usmerjanje v zvezi z razpoložljivimi storitvami za bodoče delodajalce in zaposlene. Ukrepi na tem področju bi morali vključevati tudi dejavnosti **krepitev zmogljivosti** za upravljanje raznolikosti, ki so namenjene delodajalcem in **posredniškim** službam za olajšanje delovnih odnosov pred in med zaposlitvijo.
- ⇒ **Podpiranje socialnega podjetništva in drugih projektov, ki spodbujajo vključevanje državljanov tretjih držav na trg dela:** projektno specifične socialne zadruge ustvarjajo delovne priložnosti za migrante z omejeno zaposljivostjo zaradi slabega znanja lokalnega jezika, kulturnih ovir, šibkih socialnih mrež in predsodkov. Te priložnosti so lahko ključnega pomena za zagotavljanje priložnosti za formalno zaposlitev ter etičnih in poštenih delovnih pogojev. Poleg tega socialno podjetništvo ponuja **priložnost** za nadaljnji razvoj posameznikovih spretnosti in povezovanje z lokalno skupnostjo.
- ⇒ **Odpravljanje izkoriščanja delovne sile s strukturnimi pravnimi reformami in reformami politik:** prizadevanja za izkoreninjenje izkoriščanja delovne sile zlasti v ključnih sektorjih, kot je kmetijstvo, so bila večinoma osredotočena na specifične ukrepe in sankcije z omejeno učinkovitostjo. Obsežni projekti, ki so bili vzpostavljeni na tem področju, kažejo, da bi morali nacionalni in lokalni organi nujno posredovati z oblikovanjem in spodbujanjem **strukturnih ukrepov za vključevanje na trg dela** za spodbujanje **zakonske ureditve** delavcev migrantov, zavzemanjem za boljši dialog med vsemi udeleženi akterji, zagotavljanjem dostopa do dostojnega dela, ustvarjanjem ali zagotavljanjem kanalov za **usklajevanje ponudbe in povpraševanja po delovni sili zunaj neformalnega sektorja** ter ozaveščanjem o možnostih redne zaposlitve.
- ⇒ **Spodbujanje medsektorskih in celostnih pobud za vključevanje na trg dela:** izvajanje ukrepov za vključevanje na trg dela je medsektorsko prizadevanje. To zahteva **usklajena prizadevanja** vladnih organov, regionalnih in lokalnih oblasti, javnih zavodov za zaposlovanje in drugih deležnikov. Poleg tega si je treba za uspešnost vključevanja na trg dela prizadevati za pospeševanje vključevanja tudi na drugih področjih integracije, zlasti na področju namestitve, zdravstva, dostopa do storitev in izobraževanja. Te razsežnosti vključevanja so globoko soodvisne in zahtevajo **celosten pristop, ki se osredotoča na dobro počutje migrantov in opolnomočenje** na vseh področjih dela in družbenega življenja. Zaradi teh razlogov je ključnega pomena, da se še naprej **zavzemamo za strukturne in celovite reforme** pri načrtovanju, oblikovanju in izvajanju politik na usklajen in dosleden način, in sicer **na različnih področjih ter na nacionalni, regionalni in lokalni ravni upravljanja**.

Viri in literatura

- AIDA, 2019. Country Report: Greece. Dostopno na https://asylumineurope.org/wp-content/uploads/2020/07/report-download_aida_gr_2019update.pdf. Dostop 4. julija 2022.
- Banulescu-Bogdan, N., Malka, H. in Culbertson, S., 2021. *How We Talk about Migration. The Link between Migration Narratives, Policy, and Power*. Washington, DC: Migration Policy Institute.
- Dennison, J. in Geddes, A., 2018. »A Rising Tide? The Salience of Immigration and the Rise of Anti-Immigration Political Parties in Western Europe«, *The Political Quarterly*, 90(1), 107–116.
- EMN, 2016. *EMN Focussed Study 2016. Illegal employment of Third-Country Nationals in the EU. National contribution from Slovenia*. Bruselj: Evropska migracijska mreža. Dostopno na: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/25a_slovenia_illegal_employment_final_en.pdf. Dostop 4. julija 2022
- EMN/OECD, 2020a. *EU and OECD Member States responses to managing residence permits and migrant unemployment during the COVID-19 pandemic. Inform #1*. Bruselj: Evropska migracijska mreža. Dostopno na https://ec.europa.eu/migrant-integration/library-document/inform-1-eu-and-oecd-member-states-responses-managing-residence-permits-and_en. Dostop 4. julija 2022.
- EMN/OECD, 2020b. *Maintaining labour migration in essential sectors in times of pandemic. Inform #3*. Bruselj: Evropska migracijska mreža. Dostopno na https://ec.europa.eu/migrant-integration/library-document/inform-3-maintaining-labour-migration-essential-sectors-times-pandemic-covid-19_en. Dostop 4. julija 2022.
- Evropska komisija, 2022. *Ukraine: Commission proposes temporary protection for people fleeing war in Ukraine and guidelines for border checks*. Dostopno na https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_1469. Dostop 4. julija 2022.
- Fondazione Moressa, 2021. *XI Rapporto sull'Economia delle Migrazioni*. Benetke: Fondazione Moressa. Dostopno na <https://integrazioneimmigranti.gov.it/it-it/Ricerca-news/Detail-news/id/2038/Fondazione-Moressa-migranti-piu-colpiti-dalla-crisi-Covid-19>. Dostop 4. julija 2022.
- FRA, 2019. *Protecting Migrant Workers from Exploitation in the EU: Workers' Perspectives*. Luksemburg: Agencija EU za temeljne pravice. Dostopno na https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2019-severe-labour-exploitation-workers-perspectives_en.pdf. Dostop 18. oktobra 2022.
- Hainmueller, J., Hangartner, D. in Lawrence, D., 2016. »When lives are put on hold: Lengthy asylum processes decrease employment among refugees«, *Science Advances*, 2(8), 1–7.
- Hooper, K., 2019. *Spain's Labour Migration Policies in the Aftermath of the Economic Crisis*. Bruselj: Migration Policy Institute. Dostopno na <https://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/publications/MPIE-SpainMigrationPathways-Final.pdf>. Dostop 18. oktobra 2022.

- ILO, 2020. *The migrant pay gap: Understanding wage differences between migrants and nationals*. Ženeva: Mednarodna organizacija dela. Dostopno na https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---migrant/documents/publication/wcms_763803.pdf. Dostop 4. julija 2022.
- ILO, 2021. *Extending social protection to migrant workers, refugees and their families: A guide for policymakers and practitioners*. Ženeva: Mednarodna organizacija dela. Dostopno na https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---migrant/documents/publication/wcms_826684.pdf. Dostop 4. julija 2022.
- Italijansko ministrstvo za notranje zadeve, 2020. *Regularisation of work relations*. https://www.interno.gov.it/sites/default/files/2020-08/dlci_-_analisi_dati_emersione_15082020_ore_24.pdf. Dostop 4. julija 2022.
- La Moncloa, 2021. »Reforma del Reglamento de Extranjería para favorecer la integración de menores extranjeros y jóvenes extutelados«. Dostopno na <https://www.lamoncloa.gob.es/consejodeminstros/Paginas/enlaces/191021-enlace-extranjeria.aspx>. Dostop 25. avgusta 2022.
- La Moncloa, 2022. »Más de 9.300 menores y jóvenes extutelados se han beneficiado de la reforma del reglamento de extranjería en sus primeros seis meses de vigencia«. Dostopno na <https://www.lamoncloa.gob.es/serviciosdeprensa/notasprensa/inclusion/Paginas/2022/030622-reforma-extranjeria-menores.aspx>. Dostop 25. avgusta 2022.
- Leivaditi, N., Papatzani, E., Ilias, A. in Petracou, E., 2020. *Integration Policies, Practices and Experiences. RESPOND Greece Country Report*. Dostopno na <https://doi.org/10.5281/zenodo.3886993>, <https://respondmigration.com/wp-blog/refugee-integration-policies-practices-experiences-greece-country-report>. Dostop 4. julija 2022.
- Ministerio de la Inclusión, Seguridad Social y Migraciones, 2022. »La Seguridad Social registra 2.378.437 afiliados extranjeros en julio«. Dostopno na <https://www.inclusion.gob.es/en/w/la-seguridad-social-registra-2.378.437-afiliados-extranjeros-en-julio>. Dostop 25. avgusta 2022.
- Ministerul pentru Romani de Pretutindeni, 2020. *Raport de Activitate Anul 2019*. Dostopno na <https://observatorulnational.ro/wp-content/uploads/2019/12/Raport-IULIE-2019.pdf>. Dostop 4. julija 2022.
- MIPEX, 2020. *Migrant Integration Policy Index*. Dostopno na <https://www.mipex.eu/>. Dostop 4. julija 2022.
- NIEM, 2018. *NIEM National Report. Slovenia*. Ljubljana: Mirovni inštitut. Dostopno na https://www.mirovni-institut.si/wp-content/uploads/2019/04/SLO_report_1-finalna-verzija-9-4-2019.pdf. Dostop 7. novembra 2022.
- OECD, 2019a. *Talent Abroad: A Review of Romanian Emigrants*. Pariz: OECD. Dostopno na <https://www.oecd.org/fr/publications/talent-abroad-a-review-of-romanian-emigrants-bac53150-en.htm>. Dostop 4. julija 2022.
- OECD, 2019b. *Building an EU Talent Pool – A New Approach to Migration Management for Europe*. Pariz: OECD. Dostopno na <https://www.oecd-ilibrary.org/deliver/6ea982a0-en.pdf?itemId=/content/publication/6ea982a0-en&mimeType=application/pdf>. Dostop 18. oktobra 2022.

- OECD in UNHCR, 2018. *Engaging with Employers in the Hiring Refugees. A 10-Point Multistakeholder Action Plan for Employers, Refugees, Governments, and Civil Society*. Pariz in Ženeva: OECD in UNHCR. Dostopno na <https://www.unhcr.org/5adde9904>. Dostop 21. oktobra 2022.
- RTL Niews, 2020. »Nieuwkomers in Nederland komen moeilijk aan werk«, 15. oktober 2020. Dostopno na <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5190389/nieuwkomers-niet-westerse-immigranten-arbeidsmarkt-moeite>. Dostop 17. avgusta 2022.
- UNHCR, 2022. »Lives on Hold: Profiles and Intentions of Refugees from Ukraine«, regionalni urad UNHCR za Evropo. Dostopno na https://data.unhcr.org/en/documents/details/94176#_ga=2.229088543.2050837122.1656522732-1817820738.1644335388. Dostop 4. julija 2022.
- Oddelek Združenih narodov za prebivalstvo v oddelku za ekonomsko-socialne zadeve (2017). »World Population Prospects: The 2017 Revision, Key Findings and Advance Tables«. Dostopno na https://population.un.org/wpp/publications/Files/WPP2017_KeyFindings.pdf. Dostop 4. julija 2022.
- Zetter, R. in Ruaudel, H., 2018. »Refugees' Right to Work and Access to Labour Markets: Constraints, Challenges and Ways Forward«, *Forced Migration Review*, 58, 1–7. Dostopno na <https://www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/zetter-ruaudel.pdf>. Dostop 4. julija 2022.

Includ-EU

Vključevanje na trg dela

The project is funded by the Asylum, Migration and Integration Fund of the European Union

Generalitat de Catalunya
Departament d'Igualtat
i Feminismes

www.includeu.eu

Αυτό το έργο χρηματοδοτείται από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (TAME) της Ευρωπαϊκής Ένωσης.